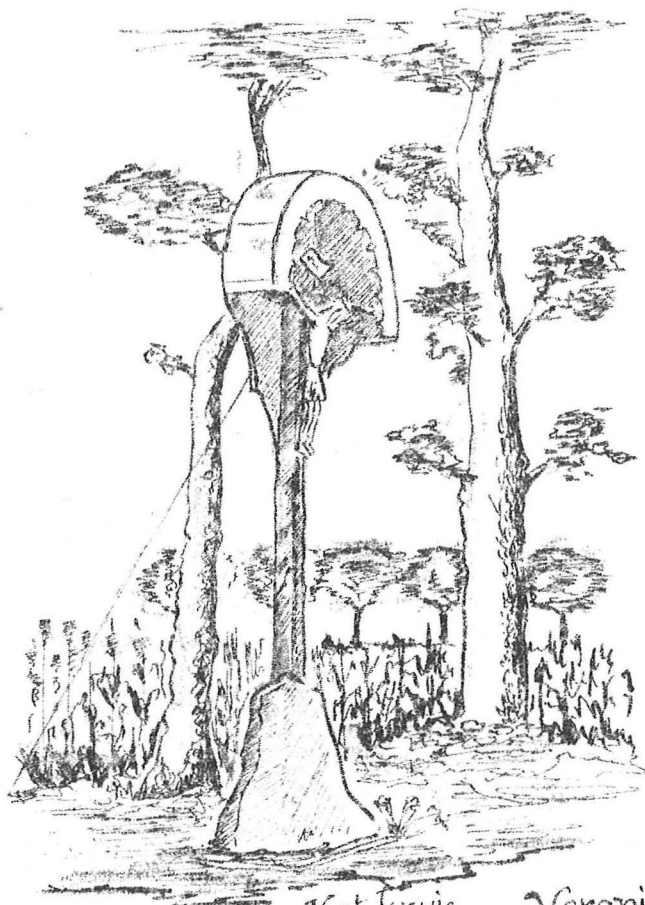

Driemaandelijks berichtenblad van de
heemkundige kring

HET LAND VAN NEVELE

Het kruis van Veronika
te Sotenhulle

mei
1975

jrg. VI

afl. 2

Berichtenblad van de Heemkundige Kring
H E T L A N D V A N N E V E L E

Zesde jaargang, driemaandelijks - 1975

Verantw. uitgever: J. LUYSSAERT,
Poeldendries 11
9840 Landegem

De Heemkundige Kring "Het Land van Nevele" heeft als werkgebied de gemeenten Bachte-Maria-Leerne, Hansbeke, Landegem, Lotenhulle, Meigem, Merendree, Nevele, Poeke, Poesele, St.-Martens-Leerne, Vinkt, Vosselare en Zeveren-Deinze.

De vereniging streeft ernaar de studie van ons heem te bevorderen, de resultaten ervan te publiceren en actief bij te dragen tot de bescherming en het beheer van ons leefmilieu. Daartoe organiseert zij geregeld voordrachten, dia- en filmvoorstellingen, tentoonstellingen, uitstappen en wandelingen. Alle leden worden op die manifestaties uitgenodigd en kunnen er gratis aan deelnemen.

Het jaarlijks te betalen lidgeld bedraagt 200 fr. (gewoon lid) of 500 fr. (erelid) en kan overgeschreven worden op 000-0627981-03 van "Het Land van Nevele", Vosselarestraat 16, 9840 Landegem.

Bijdragen voor het Berichtenblad en andere briefwisseling dienen te worden toegestuurd aan J. LUYSSAERT, Veldestraat nr. 8, 9841 Merendree.

+

+

+

BIJ DE KAFTEKENING

VERONICA'S KRUIS

In de bossen van Lotenhulle, op het punt waar alle dreven en wegen schijnen samen te komen, staat een merkwaardig kruis. Volgens de legende werd het kruis opgericht op de plaats waar Veronica Judoca VERDUERE vermoord werd.

Het zou gebeurd zijn tijdens de Franse revolutie onder de volgende omstandigheden : Veronica was dienstmeid bij de pastoor van Bellem en verloofd met de zoon van de bakker. De pastoor van Bellem, die een overval van de Fransen vreesde, verzocht zijn dienstmeid de enkele kostbaarheden die hij bezat, bij de pastoor van Lotenhulle in veiligheid te brengen om ze te redden uit de handen der Fransen. Hij vroeg aan de zoon van de bakker om het meisje langs de eenzame weg te vergezellen en zo nodig te beschermen. Gekomen op de plaats, waar thans het kruis staat, werden zij echter door Franse soldaten overvallen. Na een hevige worsteling werd de jonge man stevig gekneld en met een prop in de mond langs de weg achter gelaten. Hij moest machteloos toezien, hoe zijn verloofde van de kostbaarheden beroofd werd en daarna meegesleurd werd in het bos om op beestachtige wijze onteerd en vermoord te worden. De jongeling werd nog levend terug gevonden, doch stierf weinige dagen later als gevolg van de doorstane emoties.

Dit is de volkse versie.

De waarheid is echter deze :

*"in het jaar 1738 de 24e mei, begraeven
werd Veronica-Judoca Verduere, ongeveer
26 jaar oud, die rampzalig vermoord werd
in de steenbossen - getekend
De Schurppfelaer pastoor",*

aldus de vertaling van een Latijnse tekst.
Het was een lustmoord en de moordenaars
waren denkkelijk Miklos en Wagenaere, twee
vlaskopers, doch dit is met geen zekerheid
te bepalen.

Veronica's kruis ... Door de
eeuwen heen heeft het majestueuse kruis
alle weer en wind getrotseerd en bescher-
mend de handen uitgestoken naar de voorbij-
gaande wandelaar, die bij het zien van dit
statig kruisbeeld, even stilstond, een
kruisje sloeg en een gebed prevelde. Zo
stond het daar, midden de bossen. Die bos-
sen zijn grotendeels verdwenen en her-
schapen in vruchtbare landerijen; hier en
daar zijn hoeven gebouwd en de streek
heeft een heel ander uitzicht gekregen dan
in die tijd. Het oorspronkelijke kruis ge-
raakte door de ouderdom verteerd en ver-
molmd en is verdwenen. Door toedoen van de
Familie de Kerckhove d'Exaerde werd, in
1931, op dezelfde plaats en onder dezelfde
linden een nieuw kruis opgetimmerd als
blijvende herinnering aan deze legenda-
rische gebeurtenis.

L. DE ROO,
Lotenhulle.

+

+

+

HET BURGEMEESTERSCHAP VAN
LEONCE MULLE de TERSCHUEREN :
ZOALS HET WAS EN ZOALS BUYSSE HET ZAG

(Barones MULLE de TERSCHUEREN uit Brussel en dhr. advocaat D. VANDER MEULEN, burge-meester van Tielt, waren zo vriendelijk me kostbare gegevens over hun familielid te verschaffen.

Dhr. L. LAMBRECHT uit Kortrijk, achterkleinzoon van notaris DIERICK, bezorgde ons merkwaardig ikonografisch materiaal.

En last but not least stelde dhr. Antoine JANSSENS zijn rijke dokumentatie over het negentiende-eeuwse Nevele voor ons open.

Aan allen onze oprechte dank !)

Op grond van de gemeenteverslagen door Cyriel BUYSSE opgesteld en verspreid (1), op grond van de schets "Meneer de Burgemeester" (2), waar het overduidelijk is dat BUYSSE het heeft over de Nevelse burgemeester, is Leonce MULLE de TERSCHUEREN de geschiedenis ingegaan als een belachelijk persoontje : zo'n franssprekend en pronkerig aristokraatje die wat Vlaams brabbelt, weinig interesse voor gemeentezaken schijnt te hebben en liever wat bizarre problemen aanpakt, zoals de Congo-affaire (3).

En toch liggen de zaken anders. Wij zijn niet gemandateerd om Leonce MULLE te rehabiliteren, maar op grond van de dokumenten, die we hebben kunnen raadplegen, zijn er heel wat positieve elementen in MULLES politieke carrière.

Leonce MULLE is 7 jaar gemeenteraadslid geweest en 7 jaar burgemeester. En in die jaren is er te Nevele heel wat gebeurd; in die periode ligt zelfs een zeer bewogen episode uit Neveles geschiedenis : de schoolstrijd van 1879-1884.

1. AFSTAMMING

De familie MULLE de TERSCHUEREN - vader, moeder en zoon Leonce - komt zich te Nevele vestigen in 1862, of precieser gezegd, ze wordt in dat jaar in de bevolkingsregisters ingeschreven. Afkomstig van Tielt, hebben ze te Brussel een herenhuis in de Wetstraat gebouwd. Ze werden slechts in 1843 in de adelstand verheven - de graad van "écuyer" - en van toen af werd officieel TERSCHUEREN bij hun naam gevoegd. Emile-Pierre MULLE, de vader, had een actieve rol te Tielt gespeeld in de septembertagen 1830, maar aangewezen als lid voor het Nationaal Congres voor het district Tielt heeft hij die eer afgewezen. Hij was gehuwd met een VAN DER MEULEN, een notarisdochter uit Wakken. In 1830 bezat de familie VAN DER MEULEN reeds het goed DE MOTTE met kasteel te Nevele. In 1849 wordt het bij erfenis eigendom van MULLES echtgenote. Omstreeks 1850 worden er verbouwingen aan het kasteel uitgevoerd (4). Volgens de kadastrale legger heeft Emile-Pierre MULLE wel zijn domicilie te Brussel.

2. UNIONISME TE NEVELE

Op 21 januari 1867 wordt Leonce MULLE de TERSCHUEREN gemeenteraadslid in vervanging van Marcellin BEKAERT, overleden. In die tijd was het te Nevele op po-

litiek vlak vrij rustig; daar heerste nog de geest van het unionisme, die nu op nationaal vlak niet meer aan bod kwam. Unionisme in de Belgische geschiedenis van na 1830 is de politieke samenwerking van gematigde en konservatieve liberalen en katholieken. We mogen stellen dat te Nevele liberale en katholieke notabelen vrijwel eensgezind de gemeentebelangen dienen. Zo zien we dat bekende vrijzinnige families er goed kunnen aarden : laten we even denken aan de COMPARES, de LOVELINGS, de FREDERICQS, de VAN DER CRUYSENS.... En wat er ook van gezegd wordt, mogen we beweren, dat er te Nevele kultureel leven was zonder politieke kleur. We treffen er volgende verenigingen aan : een letterkundig genootschap "Moedertaal en Broedermin", in 1847 gesticht (5); een zangkoor "De Vrijheidsvrienden", in 1878 ontbonden (6); de muziekmaatschappij "Sinte Cecilia", reeds in 1806 opgericht (7a); de aloude schuttersgilde "Sint-Sebastiaan" (7b). Er was zelfs een voorloper van sociale zekerheid, een maatschappij van onderlinge bijstand, "Eendracht Maakt Macht" genaamd; in de besluiten van het College van Burgemeester en Schepenen lezen we op 23 oktober dat die maatschappij om officiële erkenning verzoekt.

Zouden er omstreeks 1850 nog gemeenten gevonden worden, even groot als Nevele, waar het verenigingsleven zo een ontplooiing kent ?

3. MUZIKALE PERIKELEN

Na het overlijden van DUBOIS d'OULTREMONT, baron de Nevele, in 1862, -

hij bewoonde het kasteel *Hodonck* te Bachte-Maria-Leerne - volgt de Nevelse notaris Bernard DIERICK hem op als voorzitter van de muziekmaatschappij, een bekende figuur die o.a. ook gemeentesekretaris van Meigem was.

In 1858 was de notaris niet meer als schepen herbenoemd, hoewel hij bij de gemeenteverkiezingen een hoog aantal stemmen had bekomen. Zonderling feit : in de verslagen van de gemeenteraad wordt dat op zij zetten van notaris DIERICK fel geblameerd en wordt hulde gebracht aan zijn verdiensten. Het verslag wordt evenwel niet eenparig goedgekeurd : twee onthoudingen op de tien, vanzelfsprekend de nieuw benoemde schepen Augustin CACKAERT, de latere Nevelse burgemeester van 1859 tot 1873 (bijlage I).

In die politieke gebeurtenis ligt waarschijnlijk de oorsprong van de moeilijkheden die nu oprijzen tussen de muziekmaatschappij met voorzitter DIERICK enerzijds en het gemeentebestuur anderzijds.

Enkele feitjes die dat onderstrepen.

29 juni 1867 : de muziekmaatschappij is niet geneigd om de schieting van de Nevelse Sint-Sebastiaansgilde in de Oostbroek op te luisteren. Daarop beslist de gemeenteraad een andere muziekmaatschappij, vreemd aan de gemeente, uit te nodigen en een toelage toe te kennen. En bij dat konflikt zal Leonce MULLE gedacht hebben - men vergeve ons de woordspeling - "daar zit muziek in!". En reeds in oktober 1867

sticht hij op eigen kosten "De Fanfaren Maatschappij Ste Cecilia-Mulle de Ter-schueren" met als kenspreuk "Voor 't algemeen nut", leus die als een aanhef van een kiesprogramma klinkt (8). En dat de twee Nevelse muziekmaatschappijen de naam "Sinte Cecilia" dragen zal van aard geweest zijn om de gemeederen wat op te zwepen.

7 maart 1868 : de muziekmaatschappij-Dierick zal een festival inrichten in de Oostbroek en vraegt de gemeente een *estrade en omsluiting* te leveren en verzoekt tevens uitleg over het uitblijven van de beloofde subsidie.

23 maart 1868 : er is nog geen antwoord gekomen van het gemeentebestuur en we lezen dan ook in het verslagboek van de maatschappij : "... om deze redenen vraegt hij (not. Dierick) aen de aanwezige leden of het niet beter zou zijn en zelfs in het belang der Maetschappij dit feest te geven in zijn beluik, waarop alle eenparig geantwoord hobben van Ja. Den (sic) heer Voorzitter gelast zich hier van kennis te geven aen het Gemeentebestuer."

De Gemeenteraad laat zich niet onbetuigd en in het proces-verbaal van haar zitting op 28 maart 1868 lezen we dat er geen *estrade* hoeft gemaakt te worden en dat er aan de muziekmaatschappij-Dierick geen subsidie toegekend wordt, omdat "... de Maetschappij aan hare plicht is te kort gebleven niettegenstaande de uitnoodigingen van het Kollegie van Burgemeester om door zijne medewerking de gemeentefeesten te verluisterlijken...". Twee leden op de acht stemden tegen.

Een jaar later komt de klap op de vuurpijl. Op de gemeenteraadszitting van 12 juni 1869 zijn er slechts 6 op 11 raadsleden aanwezig, maar er wordt een uitdagende beslissing genomen : *"Op de vraag der Fanfaren Maatschappij St Cecilia te Nevele, in daate 7 juni leest voor het opmaken ten koste der Gemeente eener estrade ter gelegenheid zijner te geven muzijkfeest op den 1 August 1869 beslist de raad eenstemmiglijk van eene estrade voor de aanduide feest ten koste der gemeente te zullen doen vervaardigen, welke eigendom der gemeente zal blijven, om te dienen, voor alle feesten welke in het vervolg in deze gemeente zullen plaats hebben."*

Nevele zit nu opgescheept met twee muziekmaatschappijen en onder de ereleden en spelende leden zijn er natuurlijk heel wat overlopers. Ere-lid van de fanfare-Mulle wordt schepen Louis Buysse, vader van Cyriel. Wat de pastoor-deken betreft, die wil de kerk in het midden houden : hij blijft tot 1872 erelid van de muziekmaatschappij-Dierick en wordt geen lid van de muziekmaatschappij-Mulle. Een ander merkwaardig feit : baron 'T Kint de Roodenbeke, senator, blijft de oude muziekmaatschappij getrouw; zelfs in het heetste van de schoolstrijd, 1881, is de bekende katolieke senator nog steeds erelid van de oude muziekmaatschappij. Trouwens in 1911 prijkt de naam graaf 'T Kindt de Roodenbeke op de lijst waarop ook Cyriel Buysse ingetekend heeft : het betreft hier het Sint-Ceciliafeest door de Harmoniemaatschappij "Nevele" georganiseerd. Hoewel politieke partijgenoten lij-

ken Leonce Mulle en 'T Kindt de Roodenbeke niet in de beste verstandhouding te leven.

4. PROVINCIAAL RAADSLID EN BURGEMEESTER

In juli 1871 een nieuwe etappe in MULLES politieke loopbaan : hij wordt provinciaal raadslid voor het kanton Nevele en blijft het tot aan zijn dood in 1888. Nu heeft Leonce Mulle gedacht dat hij een snelle opgang kon maken : bij de eerste zitting stelt hij zich kandidaat voor sekretaris van de provincieraad, en bekomt slechts één stem op 61; hij laat zich niet ontmoedigen, stelt zich ook kandidaat voor gedeputeerde en bekomt opnieuw één stem op 63. Wellicht zal zijn voortvarendheid nu wat geremd zijn.

Enkele steekproeven, in de processen-verbaal van de zittingen van de Provincieraad uitgevoerd, leren ons dat hij meer dan eens belast werd met het opmaken van een verslag van een kommissie, hetzij voor openbare werken, hetzij voor de "burelen van weldadigheid", wat nu de C.O.O. is (9).

In januari 1874 wordt Leonce Mulle de Terschueren tot burgemeester benoemd in vervanging van Augustin Cackaert overleden; zijn schepenen zijn Leo Dias en Louis Buysse, vader van Cyriel.

Nu is het op gemeentelijk vlak een aktiviteit zonder weerga; het gonst van voorstellen, ontwerpen en verwezenlijkingen. Enkele voorbeelden :

- richtingsplan voor het bouwen van huizen,

- plan voor het oprichten van een nieuwe academie,
- uitbouw van het pompierskorps,
- aanleggen van trottoirs,
- er dienen bouwvergunningen aangevraagd,
- nieuwe huizen zullen gevels van tenminste 7 m hoogte moeten hebben,
- gronden voor de gebouwen van de rijks-wacht,
- bordures langs trottoirs,
- aanvraag van overname van steenwegen door de staat,
- adres aan de Koning i.v.m. Kongo.

Laten we niet vergeten dat we in de tijd van Leopold II leven en dat die koning zich sterk interesseerde voor urbanisatie en architectuur (10). De provincie-gouverneurs wijzen dan ook in hun toespraken bij de opening van de provincieraden op de middelen om gemeenten en steden te verfraaien. Leonce Mulle, als provinciaal raadslid, heeft dan ook gehoor voor de richtlijnen die van hogerhand uitgaan.

5. NOTARIS DIERICK : EEN TEGEN ALLEN

Helaas, die positieve bedrijvigheid blijft niet duren. In het land zijn er scherpe tegenstellingen tussen katholieken en liberalen, of preciezer gezegd, de extremistische vleugels van beide partijen overheersen het Belgisch politieke leven, dat zich nu toespitst op het onderwijs, namelijk de hervorming van het lager onderwijs.

Er komt een klimaat van onverdraagzaamheid. Een staaltje : op Pinkstermaandag 1875 worden groepen bedevaarders, van Oostakker komend, aan de grens van

St.-Amandsberg-Gent uiteengeknuppeld en volgens de persverslagen hebben de Nevelaars nogal wat geïnkasseerd (11). Virginie Loveling alludeert trouwens, in een van haar romans, op die schermutselingen (12). Daarentegen moeten de liberalen het ontgelden op het platteland : zo moest een bekend Gents liberaal te Lochristi ontzet worden om heelheids van de gemeente weg te komen.

In oktober zijn er gemeenteverkiezingen. Niets laat vermoeden dat er te Nevele katolieken tegenover liberalen staan, maar één neemt de handschoen op tegen Mulles lijst : notaris Dierick en in het vlugschrift dat hij verspreidt zien we dat het niet gaat over zuivere politieke aangelegenheden, maar wel over de persoon Mulle (zie bijlage II). Deze laatste heeft met zijn lijstgenoten, waaronder Louis Buysse en Adolphe Schatteman ook een vlugschrift uitgegeven waarin de realisaties van de voorbije jaren onderstreept worden. Van liberale katolieke tegenstellingen is er dan te Nevele nog geen sprake (zie bijlage III). Wat Theophile Braet betreft, de latere burgemeester door het liberaal ministerie Frère-Orban - Van Humbeek benoemd, die was in 1875 op de eenheidslijst Mulle herkozen en zo verviel zijn mandaat slechts in 1881.

Notaris Dierick werd niet verkozen.

6. SCHOOLSTRIJD, BURGEMEESTER AF EN HUWELIJK

In januari 1879 wordt Theophile Braet tot burgemeester en Louis Buysse tot

schepen benoemd. Zoals hoger gezegd zijn ze geen leden van de oppositie, maar wel door de liberale regering aangesteld. We mogen het zo stellen : beiden zijn lijstgenoten van Mullie, maar zullen, op het vlak van de schoolpolitiek, de nieuwe hervorming uitvoeren. Komen in de gemeenteraad de schoolproblemen te berde, dan staan hier Braet, L. Buysse en Schatteman tegenover de andere gemeenteraadsleden. Maar buiten die schoolproblemen wordt er toch nog eenparig gestemd : o.a. over het vervaardigen van een nieuwe biechtstoel voor 1007,58 fr., het heffen van opdecie-men ... Een markant feit : op 12 februari 1879 wordt Leonce Mulle, als niet herbenoemd burgemeester, te Nevele plechtig ingehuldigd : hij komt te Landegem aan en er is een stoet gevormd door 200 à 300 ruiters gevolgd door 37 rijtuigen. Maar in een vlugschrift worden die getallen door de nieuwe burgemeester gereduceerd tot 193 paarden en 37 rijtuigen. U ziet, de Nevelse vroede vadersen liggen op vinkenslag (zie bijlage IV).

Over een bepaald aspekt van de schoolstrijd bezitten we een kostbaar document : het Schoolenkwest. Officiële commissies, door de Regering aangesteld, worden belast met een onderzoek naar de onderwijstoestanden in steden en gemeenten. Het verslag van de zitting in het kanton Nevele behelst 22 bladzijden - Nederlandse en Franse tekst - en er werden 23 getuigen gehoord (zie bijlage V).

Enkele staaltjes uit dat verslag die aantonen dat Nevele niet aan de spits van de onverdraagzaamheid stond. Uit het getuigenis van J.-F. Van der Cruyssen, kan-

tonaal schoolopziener en broeder van de schrijver en bekend liberaal, vernemen we: *"Hier zooals elders is de tegenstand der geestelijkheid tegen de schoolwet groot geweest. Te Nevele zelf zijn er echter geene bijzondere sermoenen gehouden."* Onderwijzer Pattyn, die de officiële gemeenteschool bestuurt, vaart uit tegen de clerus en het armbestuur, maar verklaart toch o.m. : *"Ik handel zooals onder de wet van 1842. Ik geef zelfs den catechismus en 4 leerlingen, die verleden jaar hunne eerste communie gedaan hebben, werden de beste van de kerk, zooals de deken in een huis heeft bekend."*

Oud-burgemeester Mulle en de raadsleden gaan hun boekje niet te buiten, niet één werd door de schoolkommissie gekonvoceerd, wel de pastoor-deken, een onderpastoor en de sekretaris van het armbestuur.

Bij de gemeenteverkiezingen van oktober 1881 komt Theophile Braet alleen op tegen de lijst Mulle, maar behaalt slechts 69 stemmen, de volstrekte meerderheid was 116 (zie bijlage VI). Als burgemeester wordt hij in januari 1882 door Adolphe Schatteman opgevolgd, lijstgenoot van Mulle in oktober 1878.

Hoe lag de politieke aktiviteit van Leonce Mulle in de schooloorlog ? Hij zelf heeft het gebouw der katolieke school geschonken. Het lag in de Karnemelkstraat en was volledig klaar op 5 oktober 1879, toen het plechtig ingewijd werd. Een aktief schoolkomitee stond in voor het inzamelen van de fondsen (13).

Gedurende al die politieke tribulaties heeft Leonce Mulle de tijd gevonden om, op 22 augustus 1882, in het huwelijk te treden met Isabelle-Marie-Hubertine-Ghislaine, gravin d'Alcantara (1854-1916).

De schoolstrijd te Nevele wordt op uitvoerige wijze uitgebeeld in de roman "Sophie" van Virginie Loveling (14). Het verhaal steekt vol met Nevelse personages en gebeurtenissen. En als Cyriel Buysse die roman gelezen heeft stuurt hij naar zijn tante een lijstje met de echte namen van de personen die schuil gaan achter de personages in de roman en schrijft onderaan : *"Gij ziet niet waar Tante dat men u rijkelijk begrepen heeft"*. De burgemeester, die erin uitgebeeld wordt, is nochtans niet Leonce Mulle, maar die van Bachte-Maria-Lerne, volgens C. Buysse (15).

7. NOG VIER JAAR BURGEMEESTERSCHAP

Oktober 1884 : gemeenteverkiezingen. Te Nevele is er slechts een lijst, die van Leonce Mulle. Sedert juni is er een homogeen katolieke regering aan het bewind en het is dan ook vanzelfsprekend dat Mulle opnieuw burgemeester wordt. Maar met die nasleep van de schoolstrijd komt de aktiviteit van de gemeenteraad op een laag pitje te staan : de schoolproblemen blijven nog altijd centraal staan.

Er komt opnieuw één enkele gemeenteschool voor jongens, waar Louis Verbiest, de hoofdonderwijzer van de vrije school, en Bernard Pattyn nu samen staan. Met de laatste zijn er nog heel wat strubelingen : hij vraagt een hogere wedde en

bij weigering ervan maakt hij de zaak aanhangig bij de goeverneur, de gemeenteraad verbiedt hem een duivenhok te hebben op de zolder van de gemeenteschool...

Er komen wel enkele nieuwe initiatieven : er wordt een landbouwtentoonstelling gehouden, er wordt een politie-kommissaris aangesteld. Maar er lijkt in die tijd weinig vaart in de Nevelse gemeentepolitiek te zitten. In juni 1888 is Mulle niet meer op de opening van de provincieraad verschenen. De laatste zitting van de gemeenteraad die bij bijwoont is die van 25 juli 1888 en zijn handtekening in het verslagboek is met een onvaste hand geschreven.

In het *Fondsenblad* van 19 december lezen we : *"Wij vernemen dat, gister namiddag, rond 4 ure, de heer Mulle de Terschuieren, burgemeester van Nevele en provinciaal raadslid, na een kortstondige ziekte is overleden, voorzien van de laatste troostmiddelen der H. Kerk. De heer Mulle de Terschuieren bestuurde sedert lange jaren de belangrijke gemeente Nevele tot groote voldoening der ingezetenen en was in den provincialen Raad een ieverige en bekwame verdediger der belangen van het kanton. Hij zal door zijne talrijke vrienden diep betreurd worden."*

De pers brengt geen verslag uit over de begrafenisplechtigheid, maar enkele dagen later, op 24 december, wordt Nevele in rep en roer gebracht door een andere begrafenis, die van Désiré Wauters, de in beschikbaarheid gestelde onderwijzer die te Nevele woonde. Geestelijkheid en

vrijzinnigen vechten, bij wijze van spreken, om het stoffelijk overschot. In de pers, zowel de liberale als de katolieke, wordt die begrafenis met overvloed van details beschreven. Maar dat is een andere geschiedenis...

8. ZOALS BUYSSE HET ZAG...

In de novellenbundel *In de Natuur* van Buysse is er de onderverdeling 'n *Dorpje* dat 8 schetsen bevat. Twee ervan lopen over, om zo te zeggen, van Nevelaren, Nevelse toestanden, Nevels milieu: "*Meneer de Burgemeester*" en "*Het Hofje*", dat wel te Vosselare gelegen was. De eerste schets is in vijf paragrafen onderverdeeld: de inhaling van de nieuwe burgemeester, zijn aktiviteit, de blijde intrede van de jonggehuwden, zijn zonderlinge ziekte en de begrafenisplechtigheid.

Laten we nu even Buyssses visie op burgemeester Mulle toetsen aan de werkelijkheid. (We plaatsen Buyssses tekst tussen aanhalingstekens.)

"Ik heb den nieuwen burgemeester plechtig in het dorp zijn intrede zien vieren... 't Was op een mooien, zonnigen zomerdag." p. 67.

Leonce Mulle werd burgemeester benoemd op 29 januari 1874. In de kranten, die we hebben kunnen raadplegen, vonden we geen verslag over die inhaling. Maar in die tijd lag het nog niet in de mode om over allerlei plechtigheden verslag uit te brengen.

"Een drukke menschaar stond wachtend bij den ingang van het dorp, op het kruispunt der vier wegen, alle oogen starend over 't vlakke, blonde korenland, in de richting van de verre hooge boomen, waarachter 't kleine spoorwegstation lag." p. 67.

Het betreft hier het kruispunt van de wegen Landegem-Vosselare en Leerne-Nevele, nu nog *De Vos* genaamd. Het station doelt op dat van Landegem. *"Allen (de ruiters uit de stoet) dragen witte broeken, en rood-geel-blauwe sjerpen. Dit zijn de kleuren van den nieuwen burgemeester. Hij is van adel, baron." p. 69.*

De kleuren van het wapen van de Mulles zijn inderdaad rood, geel en blauw. Zoals we reeds hoger zegden droeg Leonce Mulle slechts de titel van "écuyer". Nergens staat bij zijn naam baron, noch op officiële stukken, noch op rouwbrieven, noch op zijn bidprentje.

In 1914 verkreeg de broeder van Leonce, Adile-Eugène-Marie-Ghislain de titel van baron. Ze voeren in hun wapenschild de kenspreuk : *"Sonder labueren niets ter schueren"*; die kenspreuk was de familie bezorgd door deken De Bo (1826-1885), auteur van het West-Vlaamsch Idioticon. Het was een verdichting van de Latijnse kenspreuk *"Sine labore nihil"* van de familie Coghen; baron Adile Mulle de Terschueren was gehuwd met gravin Coghen.

"Hij is niet van de streek : hij komt van ergens verre, uit West-Vlaanderen". "Van een ouden oom, die ook lange jaren burgemeester was, heeft hij

't kasteel geërfd; en 't kon niet anders of ook hij moest burgemeester worden." p. 69 en 70.

Zie nr. 1, zijn afstamming.

"Hij heeft een fijn, aristocratisch gezicht en wat men noemt een gedistingeerd uiterlijk..." p. 70.

Volgens het portret heeft hij eerder grove gelaatstrekken.

"De beide wethouders op de voorbank zien er grof en plomp uit bij hem vergeleken : twee dikke roode buitenheeren, de een grijs, de ander zwart..." p. 70.

Best mogelijk dat Buysse hier de toenmalige schepenen voor ogen had : Leo Dias toen 70 jaar en Louis Buysse, 44 jaar oud.

"Hij zat omringd van zijn raadsleden, meestal boeren, midden aan de langwerpige groene tafel, waarop registers en papieren lagen." p. 72.

Toen in 1874 Leonce Mulle burgemeester werd, waren er in de gemeenteraad 5 landbouwers en 6 ingezetenen van het dorp : Louis Buysse, T. Braet, F. Maere, L. Dias, allen handelaars, A. Schatteman, oud-kantonrechter, en Leonce Mulle.

"Hij sprak maar moeilijk en gebrekkig West-Vlaamsch. Hij stotterde een weinig." p. 70. *"Wanneer zij hem helemaal*

niet meer begrepen boog hij even naar zijn secretaris, en zei hem wat hij zeggen wou in 't Fransch, met verzoek het voor de boeren te vertalen." p. 72.

Dat gebrekkig spreken van de burgemeester haalt C. Buysse nog aan in zijn verslagen over de *Gemeenteraad van Nevele* en in *Het Verdriet van Meneer Ongena*" (16).

"Hij was ongehuwd. Hij leefde alleen op het kasteel met zijn bediening ... 's Winters woonde hij in Brussel."
p. 73.

In de bevolkingsregisters staat hij ingeschreven met zijn moeder en vader die resp. in 1875 en in 1886 te Nevele overleden zijn.

Zoals hoger gezegd had de familie een herenhuis te Brussel, doch Leonce Mulle woonde regelmatig, zelfs in de winter, de zittingen van de gemeenteraad bij.

"Hij werd al oud: een eind in de vijftig, en toch zou hij trouwen met een nog heel jong meisje van adel..."

Hij trouwde. En voor de tweede maal zagen wij zijn plechtigen intocht op het dorpje, ditmaal met zijn jonge vrouw."
p. 73.

Hij was toen tweeënvijftig en zijn jonge bruid achtentwintig. Haar vader, Alexandre-Achille-Octave-Ghislain, graaf d'Alcantara, had zijn kasteel te Elen (Limburg), waar ook de huwelijksplechtig-

heid plaats had op 22 augustus 1882 (17). Pas op 29 oktober zal te Nevele de blijde intrede van de jonggehuwden gevierd worden. Uit een brief van burgemeester Schatteman gericht tot Virginie Loveling vernemen we dat het een groots opgevatte inhuldiging was (zie bijlage VII).

"En weer verliepen jaren..."

"Wij hoorden zeggen dat hij ziek was. Welke ziekte wist niemand, maar men vertelde dat hij soms heel vreemd deed." p. 74, 75.

De ziekte, waaraan Mulle leed, hebben we niet kunnen achterhalen.

"Kort daarop is hij gestorven. En op den dag der begrafenis was het een plechtigheid zooals men in het dorp nog nooit had bijgewoond... En de rijke herfsttinten al over de zware looverkruinen van 't kasteelpark, waren als een laatste hulde en glorie, tentoon gespreid ter eere van den burgemeester." p. 76.

"Lang duurde in de kerk de solemneele dienst ... De kerkvloer was, volgens oud adellijk gebruiksrecht, met dikke lagen stroo bedekt." p. 78.

Zoals gezegd is nr. 7 is Leonce Mulle op 18 december 1888 te Nevele overleden, en toen zal het landschap er wel eerder kaal uitgezien hebben.

Wat het bedekken met stro betreft, heeft onze ondervoorzitter, pastoor Michem uit Vinkt, ons medegedeeld, dat het heden nog kan voor de hoogste koordienst

van een begrafenis. Het is ook geen voorrecht van de adel, want wij persoonlijk hebben het nog eens gezien, namelijk bij de plechtige begrafenis van Karel Van de Woestijne in augustus 1929 te Zwijnaarde. Dat gebruik slaat terug op de huisvesting in de Middeleeuwen : vloeren werden toen bedekt met stro om het alzo wat warmer te maken in de kille stenen burchten en kastelen.

"En heel alleen reed hij stapvoets weg, naar 't ander verre dorp, ginds in West-Vlaanderen, waar hij vandaan was gekomen, en waar de familie-grafkelder lag." p. 78.

"Zoo schreed met dragen pas de lange stoet door de lange en breede beukendreef die naar het dorp leidt." p. 77.

Volgens een mondelinge mededeling van onze bestuursleden A. Janssens en D. D'Hooghe was er daar een eikendreef in W.O.I. De bomen werden door de Duitsers gerooid; het eikenhout moest dienen tot het fabriceren van geweerkolven.

Leonce Mulle was te Tielt geboren, verbleef enkele jaren met zijn ouders te Brussel en dan te Nevele. Het verre dorp is Winkel-Sint-Ellois (op de weg Kortrijk-Izegem). Daar bezat de betovergrootvader heel wat eigendommen en rond 1748 schonk hij er de grond voor het oprichten van een parochiekerk. De vader van Leonce liet er de familiegrafkelder bouwen. Deze ligt tegenover het koor van de kerk. Bekroond met een kapel is de grafkelder vernield in Wereldoorlog I. Nu is er op dezelfde plaats een monumentale zerk

(+ 4 m bij 6 m) aangelegd met het opschrift :

BEGRAAFPLAATS VAN DE FAMILIE
MULLE de TERSCHUEREN
1878-1962

Onderaan prijkt dan het wapenschild met de kenspreuk.

"Hij had er geen kwaad gedaan en ook geen goed; hij had er géén indruk in den geest der menschen nagelaten. Van hem zouden de dorpelingen zich later slechts blijven herinneren : zijn gek doen met Marquis." p. 79.

Zoals we gezien hebben heeft het burgemeesterschap van Mulle heel wat be-roering te Nevele verwekt.

Wat het gek doen met het hondje Marquis betreft - hij zat met een stok het schoothondje van zijn vrouw achterna - hebben we nog niets kunnen vinden.

"Nooit meer heb ik haar weergezien en ook niet meer van haar gehoord. Zij heeft het dorp verlaten." p. 79.

Gravin d'Alcantara, Muller's echtgenote, werd op 3 maart 1890 in de bevolkingsregisters van Nevele afgeschreven. In datzelfde jaar ging ze een nieuw huwelijk aan met graaf A.-F.-G.-E. de Gourcy-Serainchamp.

"Het jaar daarna hadden wij een nieuwen burgemeester, ... ook weer een baron..." p. 79.

Zo was het niet. Mulles opvolger was Adolphe Minne (1846-1903), handelaar en grondeigenaar te Nevele.

SLOTBESCHOUWINGEN

1. Buysse heeft nu de rol van Mulle gekleineerd. Dat die burgemeester zijn kop van jut was, moet ons niet verwonderen.

Bij de nieuwe ambtstermijn van Mulle in januari 1885 zien we dat Cyriel Buysse bediende af was van de burgerstand. Hij had er een wedde van 250 frank dat misschien wel zijn zakgeld was.

Zijn vader, Louis Buysse, herbenoemd als schepen door de liberale regering, verdwijnt na oktober 1884 van het politieke toneel te Nevele.

Zoals dat gebeurt met schrijvers, heeft Buysse zijn ontstemming afge-reageerd met een kleinerend beeld van Leonce Mulle op te hangen.

De Franse neerlandicus, P. Brachin, heeft van Buysse gezegd : *Ses sympathies et ses répulsions - fort visibles - se traduisent uniquement dans le choix de ses types et dans l'éclairage.*" (Zijn sympathieën en afkeer - duidelijk merkbaar - komen alleen tot uiting in de keuze van zijn typen en in de belichting waaronder hij ze plaatst.) (18).

Dat wil niet zeggen dat we de schrijver mogen verwijten dat hij de werkelijkheid door een gekleurde bril bekijkt. Integendeel belicht het een facet

van Buysse's groot kunstenaarschap : zijn verhaal - een dooreenstrengeling van realiteit, verbeelding en persoonlijke instelling - komt toch zo echt over.

2. Leonce Mulle de Terschuieren was wellicht geen politicus van formaat, maar is toch een burgemeester geweest met initiatief, met vooruitstrevende ideeën, die hij weliswaar bij anderen opdeed. Dank zij zijn fortuin, kon hij zich uitgaven permitteren die de gemeente Nevele gedeeltelijk ten goede kwamen.

Vóór de schoolstrijd van 1879 trachtte hij op gemeentelijk vlak te verwezenlijken wat de toenmalige regeerders op nationaal vlak beoogden : het land aantrekkelijker maken en uitrusten met een degelijke administratie.

3. De kasteelheer uit de Novelle "Het Beeldeken" (19) - hardvochtig en onmeedogend tegenover de arme weduwe van zijn jong gestorven tuinier -, de kasteelheer uit "Het Gezin van Paemel" (20) met zijn uitbuitersmentaliteit... als Buysse die kasteelheren uitgebeeld heeft, dan had hij zeker niet Leonce Mulle de Terschuieren voor ogen. Het wemelde in die tijd van kastelen in de streek van Nevele, en nu zijn er nog mensen uit Bellem, die feiten aanhalen, later door Buysse uitgebeeld, die de onmenselijke hardvochtigheid van bepaalde Bellemse kasteelheren in het licht stellen.

Prof. Tavernier weet ook nog te vertellen dat zijn vader, de veearts, van Buysse zelf had vernomen dat "Het Gezin

van Paemel" door Bellemse toestanden geïnspireerd was.

Er waren goede en slechte kasteelheren en we durven stellen dat Leonce Mulle tot de goede behoorde, begaan met het lot van zijn gemeente, maar dit ging wel gepaard met een tikkeltje ijdelheid.

Maar mag baron Cyriel Buysse volledig van ijdelheid vrij gepleit worden ?

J. VAN DE CASTEELE.

1. J. TAELDEMAN, *Cyriel Buysse's "Verlagen over den Gemeenteraad van Nevele"* in : *Het Literaire Leven in het Land van Nevele*. (Monografieën van de Heemkundige Kring "Het Land van Nevele" I), 1972, p. 33-121.

2. C. BUYSSE *In de Natuur*, Bussem, 1905, blz. 63-79.

3. In zijn zitting van 9 januari 1877 stemt de voltallige Nevelse gemeenteraad het zenden van een adres aan Leopold II : dank en felicitaties voor zijn beschavingswerk in Centraal Afrika. Bij het adres ligt op het Nevelse "stadhuis" een lijst waarop de Nevelaren uitgenodigd worden te naamtekenen.

Zie ook J. TAELDEMAN, *a.w.*, p. 87 en volgende.

4. Gegevens over de familie Mulle vinden we in : A.-J.-M.-G. Mulle de Terschueren *Etude généalogique sur la famille Mulle de Terschueren. Une famille patricienne flamande*, Mont-Saint-Amand, 1921.

Comte du Chastel de la Howarderie :
*Généalogie de la famille Mulle, originaire
de la West-Flandre*, Tournai, 1910.

Dhr. A. Janssens deelde ons mee dat het kasteel te Nevele slechts in 1956 volledig afgebroken werd. De kapel, tot het landgoed behorend, bestaat evenwel nog in de Biebuyckstraat. Het kasteel staat afgebeeld in "*Nevele in oude Prentkaarten*" door A. Janssens en J. Taeldeman, *Zaltbommel*, 1973, nr. 30.

5. Het archief berust in het Rietgavermuseum.

6. In het verslag van de gemeenteraad d. d. 6 augustus 1878.

7a. Het archief berust in het Rietgavermuseum.

7b. A. JANSSENS : *De Koninklijke Schuttersgilde St.-Sebastiaan van Nevele*. Extraaflevering van de Heemkundige Kring "Het Land van Nevele", juni 1974.

Leonce Mulle was lid van de schuttersgilde pas van 1871 tot 1874. Waarom hij ontslag nam weten we niet.

8.

9. *Procès-verbaux officiels et bulletins des séances du Conseil Provincial de la Flandre Orientale*. 1871 en volgende jaren.

10. G.-H. DUMONT, *La vie quotidienne en Belgique sous le règne de Léopold II*, Paris, 1974, p. 16.

11. *Gazette van Vlaenderen*, 23 en 30 mei 1875.

12. W.G.E. WALTER (pseudoniem van V. LOVELING), *In onze Vlaamsche Gewesten*, Gent, 1877, p. 146-148.

13. Het archief berust in het Rietgaver-museum.

14. V. LOVELING, *Sophie*, Gent, 1885.

15. V. LOVELING, Hs. nr. 3426, Centrale Bibliotheek R.U.G. Reeds vermeld in J. VAN DE CASTEELE : *Adèle Charlotte Fobe, de Nevelse vriendin van Virginie Loveling*. Berichtenblad van de Heemkundige Kring "Het Land van Nevele", 1973, jg. IV, afl. 1, p. 40.

16. C. BUYSSE, *Uit de Bron*, Gent, 1922, p. 69-93.

17. Volgens een schriftelijke mededeling van dhr. PRIKKEN, gemeentesekretaris te Elen, bestaat het kasteel nog, maar het landgoed ervan is verkaveld.

Volgens een andere schriftelijke mededeling van de oud-gemeentesekretaris van Elen, dhr. SNIJKERS, verbleef graaf d'Alcantara tot 1884 op het kasteel dat hij dan verkocht heeft.

18. *Anthologie de la Prose néerlandaise Belgique*, I, 1893-1940. Introduction, notes par Pierre BRACHIN. Paris-Bruxelles, 1966, p. 25.

19. C. BUYSSE, *Van arme Menschen*, Amsterdam, 1901, p. 62-122.

20. C. BUYSSE, *Het Gezin van Paemel*,
Gent, 1930
(nieuwe uitgave).

+

+

+

Deze is een ware en echte katholieke, die de kerk
van Christus bemint; die het katholiek geloof boven
alles stelt, en in hetzelfde onwankelbaar volhardt.
H. Vme. Ler.

+

ZALIGE GEDACHTENIS
van den Heer

Leontius Mulle de Terschueren

echtigenoot van Mevrouw

ISABELLA GRAVIN d'ALCANTARA

PROVINCIALE RAADSHEER

EN BURGEMEESTER VAN NEVELE

geboren te Thielt den 3 Julij 1830 en godvruchtig
overleden te Nevele den 17 December 1888.

De parochie van Nevele is in rouw. Allen bewe-
nen hunnen hoofdman, hunnen vader. — Hij heeft
voor zijne toevertrouwen goede zorg gedragen. —
Voor zijne vrienden was hij een schat (Eccl. xxi),
voor de jeugd een voorstaander van het godsdien-
stig onderwijs, voor de armen een vader (Job xxix),
voor de weduwen en weezen een beschermer (Jac. i.)
— Hij was van iedereen bemind, en zijn geheugen
zal in zegen wezen. (Eccl. 45.)

Hij was niet beschaamd over zijn geloof. — Daar-
om wanneer de Zoon des menschen in zijne heer-
lijkheid zal komen, zal Hij over hem ook niet
beschaamd wezen. (Ps. 30.)

Mijne teergeliefde ECHTGENOTE, mijne beminde
BROEDERS & ZUSTER, gij zijt nu in groote droefheid,
maar wij zullen elkaar in den Hemel wederzien:

Mijn Jesus, barmhertigheid!

Heilig Hert van Jesus, wees mijne liefde.

Heilig Hert van Maria, wees mijne hoop.

(Aflaten.)

R. I. P.

Nevelg, druk. Van Geertruyon-D'Hooghe.

BIJLAGE I

Nevele, den 13 february 1858.

Mijnheer en geachte Ambtgenoot,

Sedert 1830 en dus ruym 27 jaren, hebt gij onafgebroken, in hoedanigheid van sekretaris en eerste schepen, werkelijk deel aan de gemeente-administratie genomen, en in die hoedanigheid aan de gemeente de grootste diensten bewezen. Het is aldus, dat tijdens de gemeente verkiezing van 8 bre laetsleden, uw mandaet als gemeente-raedslid, om zoo te zeggen met eenparige stemmen (167 op 170 kiezers) is vernieuwd geworden. Niet zonder verwondering nogtans, komen wij te vernemen dat hetgene van schepen niet is vernieuwd, hetwelke aan andere oorzaken dan gemeentebelangen moet toegeschreven worden. Wij nemen deze gelegenheid waar U Ed. hier voor opentlijk ons leedwezen te betuigen en U Ed. tevens te verzekeren, dat wij weten te waerden de bij U Ed. bewezen diensten. Ondertuschen durven wij bij voortduering op uwe medewerking rekenen, overtuigd, dat U Ed. niets meer ter herte neemt, dan de rust, de voorspoed en de luister van de gemeente.

Ontvangt, Mijnheer de Ambtgenoot, de verzekering onzer hoogachting.

De Leden van den Gemeenteraad
van Nevele.

Waren geteekend : Loontjes, Burgemeester,
L. Dias, Schepenen, P.J. Bultinck, G.
Hanssens, I. Van Hove, L. Lampaert, M.
Bekaert en P. Van Nevel; hebben wij

slechts de uytdrukking geweest van het algemeen gevoelen. Hiervan stel ik voor den boven gewaegden brief in den register van beraedslagingen van den Gemeenteraad op te schrijven.

Dezen voorstel is door den Gemeenteraad met acht stemmen tegen twee stemmen, naamlijk de heeren Cackaert en Maenhout aengenomen.

Aldus beraedslaegd in zitting, daete als boven.

Namens den Gemeenteraad,

Van wegen den raed:
De Sekretaris
Verbiest

De Burgemeester-
Voorzitter,
Loontjens,

(sic)

+

+

+

BIJLAGE II

Nevele, den 25 October 1878.

AEN DE HEEREN GEMEENTE-KIEZERS
VAN NEVELE.

Geachte Medeburgers,

Gedurende 40 jaren, en wel van 1830 tot 1870, heb ik een werkelyk deel genomen aan de Gemeentelyke administratie. Geen ander doel heb ik willen bereiken dan het zedelyk en stoffelyk welzyn der ingezetenen, tot dus verre, dat al de maatregelen en akten door den Gemeenteraad daergesteld, om zoo te zeggen met eenparigheid van stemmen aengenomen werden, stellig bewys der eensgezindheid die onder de leden van den Gemeenteraad heerschte, tot groot voordeel en rust van de Gemeente.

Gy kent allen wat er gedurende dit tydvak in de Gemeente tot stand is gekomen, en ik acht onnoodig hetzelve alhier breedvoerig aen te halen.

Sedert 1870, welke oneenigheden hebben wy niet zien opryzen, die slechts voor dryfveer hadden persoonlyken haet, ongeregelden hoogmoed en alleenheersching. Ziedaer de oorzaak die thans de inwoners in zulke groote verdeeldheid heeft gebracht en de samenleving byna onmogelyk maakt.

Om zoo veel mogelyk dezen toestand te verbeteren, hebben veel kiezers my eene kandidatuer voor de aenstaende Gemeentekiezing van 29 dezer aangeboden, en ik heb vermeend dezelve niet te mogen weigeren, daer zy herhaelde mael my met hunne

stem hebben vereerd, met dit voornemen, indien de kiezers my nogmaels hunne stem willen schenken, dezelfde gevoelens en dezelfde verknochtheid, in het belang van Vaderland en Gemeente, aen den dag te leggen.

Aenveerd, myne geachte medeburgers, de verzekering myner ware toegenegenheid.

B. DIERICK, Notaris.

BIJLAGE IIIa

AAN DE HEEREN KIEZERS

DER GEMEENTE NEVELE

1878

Gij zijt geroepen om Dinsdag aanstaande door uwe stem te beslissen of de uittredende leden van den Gemeenteraad, gedurende den tijd, dat zij er zetelden, uwe belangen en degene der gansche Gemeente hebben verdedigd, of zij hebben helpen besturen in den zin van het algemeen belang en het algemeen openbaar welzijn. Gij zult beslissen of zij waardig zijn dat er hun een nieuw mandaat toevertrouwd zij.

Een kort overzicht der werken, door het tegenwoordig Bestuur uitgevoerd, zal hier niet overbodig mogen genoemd worden en nagenoeg het welsprekendste antwoord uitmaken.

Vooreerst, in het schoonste gedeelte des dorps ontmoette men nog vóór

korten tijd eenen poel van vuilnissen, verzameling van verpestende, bedorvene waters, zonder eenige mogelijke aflossing : wij bedoelen "het Kattenstraatje" welke het tegenwoordige Bestuur zonder eenige kosten in eenen voldoende zuiveren openbaren weg herschapen heeft.

Hierop volgt de daarstelling des steenwegs van Nevele naar Hansbeke, voorzeker zal hier niemand het nut van betwisten. Deszelfs uitvoering kostte 112,000 franks, ongeveer 25,000 franks was het aandeel van Nevele, welke som reeds sedert twee jaar ten volle is gekweten.

Nauwelijks was het werk voltooid, toen het Bestuur bij den Staat aandrang den weg over te nemen. Na menigvuldige pogingen en een onverpoosd aandringen bereikten wij ons doel, de weg werd tot aan de statie van Deurle door den Staat overgenomen, hetwelk de Gemeente van het onderhoud der baan, dat ten minste op 650 à 700 fr. 's jaars moet geschat worden, ontlaste.

Onmiddellijk daarna, vroeg en kwam het Bestuur de verbreding van den weg in de doorsnede binnen Nevele, zonder dat deszelfs uitvoering eenen enkelen duit aan de Gemeente kostte; integendeel, naarmate dat den Staat zijn werk uitvoert, worden de verwezene steenen onvergeld aan de Gemeente gegeven, die dezelve tot onderhoud en verbetering der overige wegen gebruikt. Derwijze legde men eenen steenweg naar de Mestkaai tot groot gemak der landbouwers en de Thieltstraat werd er reeds voor een groot gedeelte door verbeterd.

Eene teekenschool werd ingericht : eenieder weet hoe nuttig het is voor ambachtslieden, zooals smeden, metsers, schrijnwerkers, enz. eenige kennis van teekenkunst te hebben. De gelegenheid hier van wordt aan elkeen kosteloos verschaft.

Deszelfs inrichting bekostigde den Staat en de provincie met eene bijlage van 1,500 franks voor eerste instellingskosten en met eene jaarlijksche som van 650 franks.

Vóór twee à drie jaren werd er ook eene bewaarschool ingericht, waarvan het groot nut, vooral voor den werkman, onbetwistbaar is. Dat er behoefte aan dergelijke inrichting bestond, de bloei dier school op het huidig oogenblik getuigt dit in ruime maat. De jaarlijksche bijlage van den Staat is bepaald op 600 fr.

Omtrent den zelfden tijd kwam er een pompiers korps tot stand, bestemd om in geval van brandramp de grootste diensten te bewijzen, zooals dit in Juni 1877 reeds het geval was.

Den werkman een loflijk middel willende ter hand brengen om in geval van ziekte in zijne eigene behoeften te kunnen voorzien, werd er in 1873 eene maatschappij van Onderlingen Bijstand naar de inzichten van het Staatsbestuur gesticht en ondanks den onderstand verleend aan menig ziek lid, bezit die werklieden-maatschappij thans nog 17 à 1800 franks.

Na menigvuldige herhaalde pogingen bekwam het Bestuur ook eindelijk eene

gendarmerie heel ten koste der Provincie, zonder eenige tusschenkomst der Gemeente. Onnoodig hier aan te halen hoeveel de buitengemeenten en vooral de landbouwers des winters door allerhande vreemde landloopers en door dieverij worden gehinderd. Dat de plaatselijke politie in deze gevallen ontoereikend is, weet eenieder; de gendarmen zullen hieraan doelmatig een einde weten te stellen. Er dient ook gemeld te worden, dat de Gemeente van de Provincie 2,400 fr. heeft ontvangen, mits afstand te doen van den grond, 20 aren, alwaar de gendarmerie is gebouwd.

In 1877 werd den steenweg van Nevele naar Aarseele aanbesteed, reeds is het werk voltrokken en het aandeel onzer gemeente op eene kleinigheid na, betaalt; slechts 4000 franks zijn er heden nog verschuldigd.

Wat de landelijke wegen en waterloopen betreft, stellig is men overtuigd, dat deze onmogelijk op eene meer voldoende wijze kunnen onderhouden worden, zonder zich buitengewone en grootere opofferingen op te leggen.

De kasseiding der Erpelstraat is in ontwerp; deze stelt den volkrijksten wijk der gemeente met hare steenwegen in verband en zal zonder toevlucht aan buitengewone middelen kunnen uitgevoerd worden.

De opsomming dezer werken bewijzen dat het Bestuur niet werkeloos is gebleven en uitsluitelijk werken van algemeen en openbaar nut voor doel had.

En, nogtans worden uwe lasten niet vermeerderd; de gewone middelen der gemeente zijn toereikend om deszelfs kosten te dekken, ten bewijze hoeft men slechts een oogslag te werpen op de rekening van het laatste jaar, welke met een overschot sluit van ruim 7000 franks.

Voor het loopend jaar is men in niet min voordeelige voorwaarden. Voor het jaar 1879 is de bijlage der gemeente aan het Armbestuur jaarlijks vergund, mogen verminderd worden met 800 franks.

Drie jaren geleden is de toelage verleend aan het hospitaal Louise ook met 700 fr. 's jaars verminderd en ware de aardappeloogst door de overstroming in den Oostbroek niet gedeeltelijk vernietigd geweest er was dit jaar eene tweede vermindering van subsiede besloten.

Eene beoordeling der hiervoren aangehaalde akten, waarover gij recht hebt te oordelen en welke gij voorzeker met den titel van goed Bestuur zult benamen, moeten UE. genoegzaam overtuigen, dat de uitredende leden zich waardig getoond hebben, van het mandaat dat hun toevertrouwd was en dat ze dus ook Dinsdag aanstaande met alle recht op uwe stemmen mogen hopen.

Wilt gij dan voortdurend op dergelijke wijze bestuurd worden, wilt gij dan voortdurend met denzelfden iever uwe belangen verdedigd zien,

KIEST DAN VOOR :

1. BOSSCHAERT.
2. BUYSSE.
3. DE REU.
4. MAERE.
5. MULLE DE TERSCHUEREN.
6. SCHATTEMAN.

Namens den Gemeenteraad van
Nevele,

Het Kollegie van Burgemeester en
Schepenen,

L. MULLE DE TERSCHUEREN.

L. DIAS.

L. BUYSSE.

Nevele, 27 October 1878.

Somergem, drukkerij gebr. Mestdagh.

GEMEENTE KIEZINGEN

van den 29 October 1878.

KIEZING DER GEMEENTE NEVELE.

Gemeenteraadsleden wier mandaat
eindigt op 31 December 1884.

1	BOSSCHAERT.	1	DIERICK.	X
2	BUYSSE.			
3	DE REU.			
4	MAERE.			
5	MULLE DE TERSCHUEREN			
6	SCHATTEMAN.			

BIJLAGE IV

ANTWOORD VAN DEN BURGEMEESTER
VAN NEVELE OP DE AANVALLEN
DER CLERICALE DRUKPERS.

Het *Fondsenblad* van Gent heeft zich in verschillende nummers bezig gehouden met mijne benoeming. Ik meende op de *loyauteit* van dit blad te kunnen rekenen en zond over eenige dagen, per aanbevolen brief, een antwoord dat niet opgenomen werd. De heeren Opstellers waren in hun recht met zoo te handelen. Ik wil hun de eer niet aandoen tot de uiterste maatregelen mijnen toevlucht te nemen, maar ik houd er aan, aan de bevolking der gemeente en van geheel het kanton Nevele den inhoud van mijn antwoord ter kennis te brengen, dat luidt als volgt :

*Mijnheer de Opsteller van het FONDSENBLAD,
te Gent,*

Sedert eenige dagen zijt gij zoo goed geweest U verscheidene malen met mijnen persoon bezig te houden, namelijk in de nummers 8n, 9n, 12n en 13n Februari van uw blad; ik dank er u voor.

Ter gelegenheid mijner benoeming tot Burgemeester van Nevele, noemdet gij mij meer dan eens eene O, eene nulliteit. - Het is aan iedereen bekend dat men enkel in de clericale partij zware bollen aantreft; in de liberale partij, en vooral onder de nieuwbenoemde Burgemeesters, is alles slecht en zonder eenige waarde. Ik zou geen enkel woord op al uwe deftige artikelen hebben willen antwoorden, was het

niet dat het uitgebreid artikel in uw blad van 12n dezer maand, getiteld : *Feest te Nevele*, enige onnauwkeurigheden bevat, welke, in het belang der waarheid, zekere terechtwijzingen eischen.

Ik wil punt voor punt uw artikel volgen en er eenige inlichtingen aan toevoegen.

Gij zegt : "dat het eene eer is door Minister Rolin te worden afgesteld." - Hoe komt het dan dat de heer Mulle alles gedaan heeft om die eer te ontgaan en alles in 't werk heeft gesteld om opnieuw benoemd te worden ?... Hoe komt het dan dat hij en geheel de clericale partij zoo hevig verbitterd zijn tegen mij, die al wat mogelijk is gedaan heb, om hem die eer te doen krijgen ?

Gij zegt : "Al de leden van den Gemeenteraad van Nevele (behalve de nulliteit Braet) waren er (te Landegem) tegenwoordig." - Hier weeral, mijnheer, zijt gij slecht ingelicht geweest. Ik wil u de namen der afwezige raadsheeren opnoemen, dat zal deftiger staan. Waren te Landegem tegenwoordig, de heeren : Dias (schepen), Maere, Van Nevel, Hanssens en De Reu; waren niet tegenwoordig, de hh. : Buyse (schepen), vrederechter Schatteman, Caeckaert, Bosschaert en Braet. - Buiten den heer Mulle dus, die het voorwerp dier grootsche manifestatie was, hadden er zich bijgevolg maar 5 (vijf) raadsheeren bij aangesloten; de 5 (vijf) andere bleven er buiten. Bij de clericalen komt het er zoo nauw niet op aan : 5 of 10 dat loopt op hetzelfde uit; maar bij alle lieden, die

van waarheid houden, is 5 toch altijd maar de helft van 10; zelfs alle nulliteiten zijn van dat gevoelen.

Gij zegt : "de Fanfarenmaatschappij van Nevele speelde de Brabançonne." - Gij hadt er moeten bijvoegen, Mijnheer, dat die muziekmaatschappij het werktuig is van den heer Mulle; - dat M. Mulle daar gansch meester over is, dat hij eigenaar is van al de instrumenten en dat de leden zoo weinig recht en vrijheid in die maatschappij hebben, dat zij van over langen tijd reeds den heer Mulle gansch alleen beslissen laten over het aanvaarden en verwerpen van nieuwe leden. Ware dus die sociëteit te Landegem en in den stoet niet aanwezig geweest, dan ware zij reeds van 's anderendaags in den ban geslagen geworden. O! vrijheid!!...

Gij zegt : "Vooraf reden 200 à 300 ruiters, gevolgd door 44 rijtuigen." - Zulks helt eenigszins naar de waarheid, want men telde inderdaad 193 paarden en 37 allerhande rijtuigen. Dat getal vindt geschoon, overgroot, dunkt mij; en nogtans, volgens uwe eigene verklaring, heeft het kanton Nevele geheel en gansch aan het feest medegewerkt, alwaar er evenwel ruim 1,000 (duizend) paarden te vinden zijn. Welke drollige unanimiteit!... Verdere voegt gij er bij : "de landbouwers van Nevele hadden allen, zonder uitzondering, ruiters gezonden." - Welnu, hiertegen breng ik in, dat de Nevelsche landbouwers slechts met 23 paarden in den stoet hebben gefigureerd, op de 200 die zij bezitten. En gij noemt dat : "allen, zonder uitzondering?" - Heer Opsteller, hier is 't verschil nog grooter dan de helft en de aan-

wezigen waren bijna allen nog van die mixte-paarden, die verleden jaar door het Hof van Beroep boeren-paarden geworden zijn.

Gij zegt : "dat Vosselare met eenen troep ruiters tegenwoordig was, alhoewel het buiten het kanton ligt." - Laat aan mijne nulliteit toe u te zeggen, dat Vosselare van het kanton Nevele deel uitmaakt, een misslag welke een bewijs geeft van uwe nulliteit; wijders vergeet gij te melden dat Martens-Lerne, Maria-Lerne en Deurle, welke omtrent de helft der paarden geleverd hebben, buiten ons kanton gelegen zijn; gelief dus het getal paarden van de helft te verminderen en het deel voor het kanton Nevele op omstreeks 100 te bepalen. Honderd op duizend, welke unanimitéit, niet waar?

Gij zegt : "dat de maatschappij van den Onderlingen Bijstand, door den heer Mulle ingericht, zich bij den stoet aansloot." - Alweêr mis, heer Opsteller. - De heer Mulle stichtte de maatschappij van Onderlingen Bijstand niet; deze maatschappij bestond, toen de heer Mulle het gedacht kreeg er zich meester van te maken. Zijne tusschenkomst bracht er verdeeldheid te weeg, zij werd ontbonden en Mulle werd er eindelijk de baas van.

Gij zegt : "Al de huizen waren bevlagd, ter uitzondering der dertien (het judasgetal)." - Laat mij toe u te zeggen dat de kom onzer gemeente uit 3 voorname straten bestaat, die de stoet zou doorloopen hebben. In de eerste straat telde men 22 (twee-en-twintig) onbevlagde huizen, dus dichtbij de helft. Dat treurig zicht

had den heer Mulle zoodanig ontsteld, dat "conter-order" gegeven werd en men de tweede straat ontweek, alwaar meer dan de helft der huizen, en ook dat van eenen der schepenen onbevlagd waren, om zich langs de derde straat rechtstreeks naar het kasteel te begeven. - In deze straat, heer Opsteller, waren er ook tal van woningen, welke geen enkel teeken van deelneming gaven. - Reken nu eens zelf hoeveel maal 13 gij vinden zult !

Gij zegt dat de heer Mulle "ter oorzake zijner godsdienstige gevoelens door den Geuzenminister niet herbenoemd is geworden." - Ik denk niet dat zulks de ware oorzaak er van is. Het is overigens in politieke kringen genoeg bekend, dat de inwoners onzer gemeente zich sedert eenige jaren van het bewind van Mijnheer Mulle zochten te verlossen; want alles, wat hier niet slaaflijk bukte voor hem en voor zekere gerokte personen, welke in den geheimen raad zetelden, moest verbrijzeld worden.

1° Hij trachtte zekeren bediende, zelfs ten koste der gemeentekas op pensioenen te doen stellen, om een zijner "kruipendste creaturen" in zijne plaats te brengen.

2° Een tweede moest ook weg : klacht op klacht ging naar het Hooger Bestuur, tot dat eindelijk de heer Gouverneur op het onverwachts eenen "commissaire spécial" afzond om al zijne rekeningen na te zien. Die tachtigjarige ouderling was echter volkomen in regel en de heer Gouverneur bracht er hem zelf de levendigste dankbetuigen voor toe.

3° Een derde liep nog meer in den weg : dat was een door en door liberaal man, die zijne opinie niet verborg en aan de *Flandre Libérale* geabonneerd was. Iedereen kende dien postbediende als een goed ambtenaar : hij vervulde stipt zijne plichten en niet één enkel feit kon men te zijnen laste leggen. Hij was liberaal en tot bewijs dat hij niet van eenige kennis ontbloot was, zal ik zeggen, dat hij schrijver is eener politieke brochure over het kiesstelsel dat heden in zwang is en dat door de vrijheid, welke men er door aan den kiezer verschaft, medegewerkt heeft aan den val der klerikale partij. Die man was natuurlijk veroordeeld en, na al hetgeen ik ervan vernomen heb, zou de heer Mulle ongaarne de gansche historie willen blootgelegd zien, waarin hij de groote rol vervuld heeft, om dien bediende in zijne positie te ondermijnen en hem eindelijk van de gemeente te verwijderen. Kwame zulks alles in 't volle licht, de loyauteit van den heer Mulle zou gevaar lopen, zelfs bij zijn beste vrienden, erg schipbreuk te lijden. Als ik zulke punten kan aanhalen, zult gij genoeg begrijpen, heer Opsteller, dat de vrijheidsminnende burgers van Nevele op duizende wijzen van den heer Mulle te lijden hadden. Gij ziet dus wel dat de heer Rolin geen onderzoek te doen had buiten het administratief leven van genoemden heer, om zijn besluit volkomen te verrechtvaardigen.

Wat de omhalers van den schoolpenning aangaat, wil ik u zeggen dat zij bitter weinig centen onder het publiek, dat gansch onverschillig die imposante manifestatie aanstaarde, hebben opgegaârd.

De 138 frank waarvan gij spreekt, hebben ze wellicht bijna geheel en gansch op het gastmaal bij den heer Mulle opgedaan.

Gij zegt : "dat de 11 gendarmen door het oud Gemeentebestuur uitgenoodigd waren." - Weêral mis, heer Opsteller, daar zekere rustige burgers voor onlusten vreesden, zooals er te Lièdekerke onlangs hebben plaats gehad, hebben zij, uit eigene beweging, den heer Procureur des Konings te Gent van 't ontworpen feest kennis gegeven. In zijne hoope wijsheid heeft deze heer de noodige maatregelen tot het behoud der rust genomen. Ik weet uit goede bron dat de manifestanten wijde oogen open zetteden, bij de verschijning der haren mutsen.

Wat uw laatste paragraaf betreft, ik laat u het monopolium der verkenndaden.

Volgens u heeft het feest aller verwachting overtroffen. Daarin ben ik het met u volkomen eens; iedereen verwachtte iets dat indruk maken moest en gij zist door het voorgaande, hoe deerlijk de toeschouwers bedrogen zijn geweest.

A. BRAET,
Burgemeester.

Nevele, 24 Februari 1878

Gent, drukkerij Lod. De Vriese.

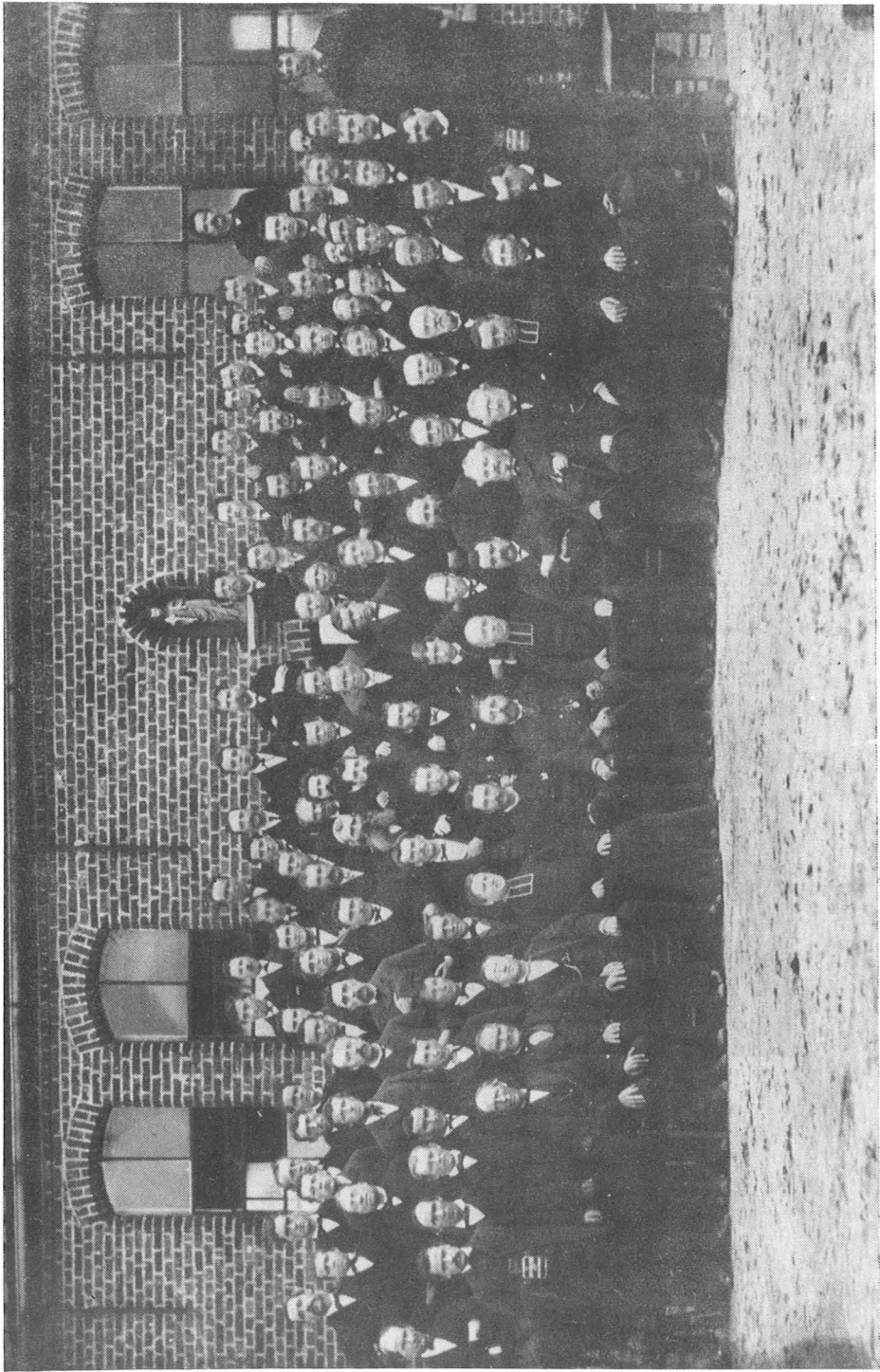
Leonce MULLE de TERSCHUEREN
(Tielt 1830 - Nevele 1888)

Theophile BRAET, brouwer
(Nevele 1840 - Nevele 1917)

Notaris Bernard DIERICK
(Kruishoutem 1812 - Nevele 1881)

1915

Foto genomen vóór de gevel van de in 1879 opgerichte vrije gemeenteschool voor jongens, Karnemelkstraat.

Op het karton waarop de foto geplakt is, lezen we onderaan :

"KATHOLIEKE SCHOOLCOMITEIT EN SCHOOLPENNING VAN NEVELE - 1879 - 1884"

Enkele geïdentificeerde gemeenteraadsleden op de 1ste rij van links naar rechts :

1. Charles Lambrecht, landbouwer, 3. Theophile Schelpe, notaris, 5. Adolphe Minne, handelaar, 6. Leonce Mulle de Terschueren, 8. Louis Lampaert, brouwer, 9. Leo Dias, handelaar; naast Leonce Mulle zit deken Livinus De Grootte.

Op de 2de rij, achter Leonce Mulle, Louis Verbiest, de hoofdonderwijzer van de vrije gemeenteschool.

In het "Kasboek des Schatbewaarders" van de "Katholieke Schoolcomiteit" lezen we op 26 januari 1885 :

"Betaald aan de heer Wante te Gent wegens het portretteeren in groep der leden van den schoolpenning en van het schoolcomiteit... 278,50".

Tot hiertoe is er maar één exemplaar ontdekt, dat in handen is van dhr. Leopold Lambrecht uit Kortrijk, kleinzoon van Charles Lambrecht en achterkleinzoon van notaris Dierick.

KANTON NEVELE.

PROCES-VERBAAL VAN ONDERZOEK.

Ten jare achttien honderd tachtig, den twintigsten December, om tien uur 's morgens, zijn wij ondergeteekenden, WILLEQUET, LIPPENS en WASHER, leden van de Kamer der Volksvertegenwoordigers en van de door haar ingestelde commissie van schoolonderzoek, en uitmakende de ondercommissie voor de provincie Oost-Vlaanderen, ten lokale van het vredegerecht van het kanton Nevele, in openbare zitting overgegaan tot het hooren der getuigen, gedagvaard op aanzoek van den heer Voorzitter, en van al degenen die uit eigen beweging voor ons verschenen zijn, om gehoord te worden in hunne getuigenis als volgt :

Bij de naamoproeping geeft iedere getuige zijnen naam, zijne voornamen, zijnen ouderdom, zijn stand, zijn beroep en zijne woonst op, en legt den eed af "te spreken onder haat en zonder vrees, de gansche waarheid en niets dan de waarheid te zeggen", er bijvoegende : "Zoo helpe mij God!".)

1e getuige :

VAN DER CRUISSSEN, Jan-Frans, oud 40 jaar, kantonale schoolopziener te Deinze, legt den eed af en verklaard :

Hier zooals elders is de tegenstand der geestelijkheid tegen de schoolwet groot geweest.

Te Nevele zelf zijn echter geene bijzondere sermoenen gehouden.

Te Vosselaere heeft de pastoor bij den burgemeester, M. de Kerchove d'Ousselghem, aangedrongen om eene katholieke school te bouwen, maar deze heeft geweigerd, alhoewel de pastoor sprak van hem de absolutie niet te geven.

De ontvolking der gemeenteschool is enkel te wijten aan den dwang van priesters en eigenaars, en zoo speelt het stoffelijk belang daar eene groote rol bij de pachters.

Te Nevele liep het gerucht dat al dezen die ondersteund werden door het arbureel, hunne kinderen naar de katholieke school moesten zenden, en zoo heeft de gemeenteschool nog vele leerlingen verloren. Het is echter moeielijk te weten, wat daar waar in was, maar het uitwerksel bleef er toch.

Wat het gemeentebestuur betreft, dit verschilt veel, van plaats tot plaats. Hier te Nevele, alhoewel de liberalen vertegenwoordigd zijn, durft toch niemand de wet uitvoeren. 't Is zoo, dat niemand in den raad, zelfs niet den burgemeester Braet, noch de schepen Buysse, aan wie ik zulks verzocht, het gerucht betrekkelijk het arbureel van weldadigheid heeft durven logenstraffen.

M. Dias, onder anderen, werkt de wet tegen als de gemeenteraadslid en schepen. Hij heeft kinderen in het gemeentelijk onderwijs, en denklijk is het zoo dat hij de absolutie krijgt die de andere ouders van de gemeente-onderwijzers in het algemeen geweigerd wordt.

Ik moet er bijvoegen dat M. Dias gemeentesecretaris te Landegem is, en dat hij daar de wet uitvoert, omdat, zegt hij, daar bijlagen van het Staatsbestuur te vragen zijn.

In het algemeen blijft het Gouvernement zeer onwerkzaam ten opzichte van zijne beampten wat de schoolkwestie betreft. Een postbode zendt zelfs zijne kinderen naar de katholieke school, alsook de wachmeester.

Op 't einde van verleden jaar was hier een gemeenteonderwijzer te benoemen. Een deel van den raad durfde zulks niet doen en dan is een heer van de gemeente, zoo is het algemeen gerucht, bij den bisschop gegaan, en het order was, tot de keuze niet over te gaan. De onderwijzer is dan van ambtswege door de hoogere overheid benoemd geworden.

De prijsdeeling in de gemeenteschool is niet gedaan geworden uit hoofde dat de gemeenteraad de noodige toelage heeft geweigerd : de toelage stond echter in de begrooting.

Na lezing, volhardt getuige en ondertee-
kent

J.-F. VAN DER CRUYSSSEN.

2e getuige :

MEGANCK, Honoré, 25 jaar, postmeester te Nevele, legt den eed af en verklaart :

Een bode van de post heeft hier indertijd propaganda gemaakt ten gunste van de katholieke school. Daar is een onderzoek over gebeurd, en de vrouw van Coekaert, landbouwer te Nevele, heeft zulks getuigd in mijne tegenwoordigheid. Hij sprak hevig tegen de *geuzenschool*, en zegde dat de ouders, die daar hunne kinderen naartoe zonden, hunne achting bij deze laatsten zouden verliezen.

Dan is hier een andere bode gekomen. Hij heeft mij over de schoolkwestie gesproken, en ik heb hem geantwoord, dat ik van wege het Staatsbestuur daarover niet de minste onderrichtingen had ontvangen. Uit eigen beweging heeft hij dan zijne kinderen naar de gemeenteschool gezonden, wel wetende dat hij daarin volkomen vrij was.

Na lezing, volhardt getuige en ondertee-
kent

H. MEGANCK.

3e getuige :

PATTYN, Bernard, 29 jaar, hoofdonderwijzer te Nevele, legt den eed af en verklaart :

Ik ben als hoofdonderwijzer te Nevele, van ambtswege benoemd geworden.

Wanneer ik hier benoemd ben, was er spraak van mij eene serenade te geven, door de

Harmoniemaatschappij waarvan ik deel maak. De deken wilde ze beletten, en ging daarvoor bij den voorzitter, M. Dierick. Deze ontboodt mij, en vroeg of ik prijs hechtte aan die serenade, zeggende dat de deken er zeer tegen was. Ik heb geantwoord dat ik er prijs aan hechtte, juist omdat de deken daar politiek in wilde zien.

Op 't einde van verleden jaar was hier een lijkdienst voor den heer Blomme, in leven een voorstaander van het officieel onderwijs. Eene vrouw, de echtgenootte Van Doorne, die hare kinderen naar mijne school zond, is op de gelddeeling van den dienst geweigerd geworden, alhoewel zij gewoon was op dergelijke diensten iets te ontvangen. Eenigen tijd nadien heeft zij hare kinderen naar de katholieke school gezonden, ten gevolge, zegt men, van bedreigingen.

Gezusters Claeys, zusters van den afgestorven hulponderwijzer, waren meesteressen in de zondagschool. Zij zijn op een zondag afgewezen geworden, omdat zij tegen hun broeder niet wilden zijn.

Mijne zwagers, de gebroeders Kneuvelds, hebben het venstertje gekregen, omdat zij hun neef, die bij hen inwoont, naar de gemeenteschool zonden.

Wat de sermoonen betreft te Nevele, ze zijn hier betrekkelijk matig geweest.

In het begin van het jaar heeft de deken zich begeven bij M. Mortier, om hem te bevelen zijn zoon naar de katholieke school te zenden. Mortier wilde niet. De deken

vroeg dan aan de dochter, oud 17 jaar, om naar de zondagschool te komen; naar de vader geantwoord hebbende, dat zij het lot der juffrouwen Claeys zou kunnen ondergaan hebben, zegde de deken, dat zij, dochter, naar hare ouders niet moest luisteren, en toch naar de zondagschool en de congregatie komen.

Mijne zwagers bestemmen hun neefje voor de normaalschool van Gent. De deken is hun komen zeggen, dat de school slecht was, en eene oorzaak van zedenbederf moet worden.

Bij den briefdrager Rombaut, die zijne kinderen bij mij zendt, is de deken ook geweest. De briefdrager zegde, dat hij zulks uit eigen beweging deed, en wilde handelen in den zin van het Staatsbestuur. Moest er iets van komen, zegde de deken, gij zoudt in alle geval bij de boeren kunnen gaan werken.

Bij de vrouw van Leo Kneuvelds, handelaar in vossen, heeft de deken gezegd dat mijne school niet goed is, dat ik ook slecht ben, en zelfs wel eens tegen de pastoors in de gazet durf schrijven.

De deken heeft ook gevraagd aan dezelfde vrouw van Leo Kneuvelds of zij niet benauid waren te moeten verhuizen, als zij hun zoon naar de gemeenteschool bleef zenden. Leo Kneuvelds heeft dan een brief ontvangen van zijn eigenaar M. van Hoecke, brouwer te Hansbeke, die hem bedreigde hem te doen verhuizen, als hij de katholieke school niet verkoos ofwel als hij ander bier tapte dan van hem.

De deken is ook geweest bij Romanus Schyvers die zijne kinderen bij mij zendt. De deken heeft dan gezegd aan de vrouw dat het in de gemeenteschool geene prijsuitdeeling zou zijn, en ik moet bekennen dat zulks waar was. De gemeente heeft geene toelating willen geven. Nu zal er waarschijnlijk eene zijn, door de tussenkomst van een edelmoedigen persoon, die zulks zal bekostigen.

De deken is ook geweest bij de vrouw van Bruno Duchateau. Deze antwoordde met veel gepastheid. De deken zegde dan : "Ja, het is waarschijnlijk uw man die de kinderen naar de gemeenteschool zendt, maar overhaal hem : de vrouwen kunnen dat als zij willen!". De vrouw antwoordde dat zulks ook haar zin was en daarom werd zij met de weigering der absolutie bedreigd.

Als de hulponderwijzer, R. Claes, op zijn uiterste lag, heeft de deken op hem zooveel drukking uitgeoefend, en beloften afgeperst op zulke wijze, dat dit zeker het einde van den zieke heeft verhaast.

Er zijn 44 leerlingen in mijne school : niet een is gedwongen. Ik handel zooals onder de wet van 1842. Ik geef zelfs den catechismus, en 4 leerlingen, die verleden jaar hunne eerste communie hebben gedaan, werden de beste van de kerk, zooals de deken in een huis heeft bekend.

Eertijds had de gemeenteschool 200 leerlingen. De meeste der uitgeblevene gaan, denk ik, naar de pastoorschool. Er is in deze laatste een hoofdonderwijzer en een hulponderwijzer, beiden gediplomeerd. Voor de meisjes is er eene kloosterschool.

Den 11n Juli laatst werd mijne familie vermeerderd. Ik deed de "achterwaarderigge" aan den deken vragen of mijne vrouw haren kerkgang mocht doen. Zij vond den onderpastoor Liefmans in de sacristij. Deze zegde dat alles wel was, maar eenige oogenblikken nadien kreeg ik de complimenten van den deken, dat de mis op den reeds bepaalden dag niet kon plaats hebben, iets wat maar een uitvlucht was, en voor doel had mij te plagen.

De onderpastoor Laroyère ontmoette eens de 2 kinderen van Van Gambeke en Tuytschaever die naar mijne school kwamen. De onderpastoor zegde hen dat zij naar de gemeenteschool niet meer mochten gaan, en dat hij hen zou medenemen naar de katholieke school. Het eene kind, dat van Tuytschaever, nam de vlucht, en ging zeggen aan zijne moeder dat de onderpastoor hem willen pakken had. Het ander kind werd medegeleid, en de katholieke onderwijzer gaf hem eenige marbels en knikkers. De kinderen zijn 's anderendaags weder bij mij gekomen.

De onderpastoor is twee dagen nadien bij de vrouw van Tuytschaever geweest. Hij heeft haar gepredikt, en wetende dat zij in zwangeren toestand was, heeft hij haar een bunsel beloofd, als zij hare kinderen naar de pastoorsschool wilde zenden.

De eigenaar van het huis van gezegde vrouw Tuytschaever liet deze overigens heel en al vrij. Eens is de vrouw al weenende bij mij gekomen en heeft mij verklaard dat haar eigenaar gedwongen was, door zijn eigen huismeester om mij zelf te dwingen

de kinderen naar de pastoorsschool te zenden. Zij zegde echter dat zij hare kinderen bij mij wilde houden. Ik heb haar dit ook aangeraden op het zeggen van de heeren Schutteman en de Decauwer om zulks inderdaad te doen, wetende dat deze wel voor haar zouden gezorgd hebben. Te dien gevolge is de vrouw Tuytschaever dan ook in haar huis mogen blijven en heden is zij er nog.

De onderpastoor Laroyère is gegaan bij Constant Mortier, die mij ook zijn kind zendt, om hem te zeggen dat hij mocht te biecht komen; nu dat hij geschikt had zijn kind met de Paaschvacantie te huis te houden. 's Namiddags vernam de onderpastoor dat het kind den aanstaanden winter naar de gemeenteschool terug moest keeren, en seffens is hij dan ook de gegeven toelating gaan intrekken.

De onderpastoor Liefmans heeft op zijne beurt bij den eenen en den anderen geloo- pen.

Hij heeft onder anderen aan vrouw Van der Vennet gezegd, dat als zij alles op haar man wil steken, zij de absolutie zal krij- gen. Zij heeft geweigerd.

De gemeente Vosselaere is voor het onder- wijs met Nevele vereenigd.

In de maand Maart 1879 heeft de pastoor van Vosselaere een zonderling sermoon ge- daan. Hij zegde dat men art. 4 uit het wetsontwerp ging schrabben, en dat men in de plaats van den godsdienst de gymnastie zou leeren, even als in de baraken en op de jaarmarkten "en zoo, voegde hij er bij,

zal een eenieder kunnen klauteren en klimmen, en wacht dan op uwe konijnen en al wat gij op uw hof bezit!".

Van al de personen hier ondersteund door het arbureel, is er slechts een die mij zijne kinderen zendt. De weezen die in het gesticht zijn, gaan nu naar de pastoorscholen, alhoewel zij vroeger naar de gemeenteschool gingen.

In het begin van het jaar vroeg eene vrouw die mij hare kinderen zond, eene aalmoes bij een armmeester, maar zij werd weggezonden, en omdat zij in hare gramschap wat lawijt maakte, werd zij zelfs door den veldwachter achtervolgd, die haar in haar huis met de gevangenis kwam bedreigen.

Ik ben hulponderwijzer geweest te Nevele in de gemeenteschool, van October 1870 tot aan mijne benoeming als hoofdonderwijzer, in November 1879.

Bij mijne wete zijn er in mijne school slechts 2 leerlingen, wier ouders onderstand genieten van het arbureel.

Na lezing, volhardt getuige en ondertee-
kent

B. PATTYN.

4e getuige :

DE MARTELAERE, Leonie, echtgenote CARLIER, Gustaaf, oud 36 jaar, onderwijzeres te Nevele, legt den eed af en verklaart :

Op 22 Januari laatst kreeg ik een brief van den schoolopziener Vandeyen, om mij

naar Nevele te begeven, ten einde de plaats van onderwijzeres waar te nemen.

Ik ben bij den gemeenteonderwijzer gegaan, en die heeft mij gezonden naar het stad-huis, waar men mij eene kamer heeft toege- staan om te betrekken. De week nadien heeft de baasin haar woord ingetrokken, onder een valsch voorwendsel, dit omdat zij mij niet durfde huisvesten. M. 'T Kindt heeft mij dan een huis verhuurd.

Bij het openen der school was niets aange- kondigd geweest, en ik had dan ook niet eene leerlinge. Na eenige dagen heeft de wachtmeester dan zijne 3 kinderen naar mijne school gezonden.

Ik persoonlijk ben onder andere opzichten ook vervolgd geworden. Men verspreide zelfs het gerucht, dat ik niet gedoopt was, en zoo, natuurlijk den catechismus niet kon geven. Ik meen dat zulks van den deken zou kunnen komen, welke mij zeer vijandig is.

De vrouw van den wachtmeester De Walsch is in den biechtstoel geweigerd geworden, om- dat zij mij hare kinderen zond, doch eenige dagen na Beloken-Paschen is zij toch aanvaard.

De Deken heeft ook gezegd aan dezelfde vrouw die hare dochter naar de Staatsnor- maalschool wilde zenden, dat dit eene school van bederf was, *un lieu de débau- che.*

Voor mijn huis zijn alle soorten van straatschenderijen gebeurd : men bemodder- de mijne ruiten en men bespuwde het slot van mijne deur.

Op de straat werd ik soms beleedigd. Men deed schimpende teekens, en men riep geuzin achter mij.

De vrouw van Tuytschaever zendt mij hare meisjes. M. Laroyère zegde haar, dat mijne school slecht is en ik een geuzin ben, maar de vrouw antwoordde dat daar niets dan goed geleerd wordt.

Ik leer den catechismus, enkel voor den tekst nochtans. Ik gebruik dezelfde boeken als de onderwijzer, allen de eigenste gelijk eertijds.

Mijne school is eene klas van de jongensschool. Ik heb daar geene schoolbehoeften, en moet alles krijgen van den onderwijzer.

Men betaald mij niet op tijd, en ik moet vele pogingen aanwenden om iets te ontvangen.

Er is geene prijsuitdeeling geweest, iets wat de deken op voorhand had rondgestrooid.

De vrouw van De Vos werd gedwongen haar kind uit mijne school te houden door den armmeester.

Emerence Tuytschaever kwam eens van mijn huis van de handwerkklas. De deken ontmoette haar, en vernemende dat zij van ten mijnent kwam, richtte hij haar grove woorden toe, en er greep eene nog al hevige woordenwisseling tusschen hen plaats.

De vrouw van den wachtmeester heeft mij eerst hare kinderen gezonden. Ik heb hare oudste dochter moeten wegzenden. Sedert

beleedigt zij mij, alsook de leerlingen, telkenmale zij ons ziet. Zij verspreidt ook het gerucht dat in mijne school niets goeds geleerd wordt, en dat er slechte catechismussen in waren, in zooverre dat zij dien van hare dochter had moeten verbranden.

Elisa De Paepe wordt bij haar grootvader opgevoed. Deze heeft zijne kleindochter uit mijne school moeten houden, anders zou hij geen brood uit de kerk meer gekregen hebben.

Ik ben hier niet te biechten gegaan, wetende dat ik zou geweigerd worden. Ik ben te Gent bij mijnen gewonen biechtvader geweest, maar dezen heeft mij ook de absolutie niet willen geven.

Na lezing, volhardt getuige en ondertee-
kent

L. CARLIER-DE MARTELAERE.

5e getuige :

CLAEYS, Clementia, 30 jaar, herbergierster te Nevele, legt den eed af en verklaart :

Mijne zusters waren meesteressen in de zondagschool. Mijne jongste zuster werd eens buitengeroepen door den heer onderpastoor Liëfmans, die haar zegde, dat wanneer zij tegen haar broeder, den officiëelen onderwijzer, niet was, zij in de zondagschool niet mocht blijven. Zij heeft de andere zuster geroepen en beide hebben de school verlaten.

Verleden jaar op Kerstdag heeft de onderpastoor Laroyère mij de absolutie gewei-

gerd, omdat ik tegen mijn broeder niet wilde zijn. Ik zegde dat ik meende dat mijn broeder geen kwaad deed en dat hij zelf er wel diep van overtuigd was; overigens dat hij nog moest blijven, omdat hij de officieele beurzen had genoten. M. Laroyère heeft mij verzocht eens bij den deken te gaan, maar op verzoek van mijn broeder ben ik dan niet gegaan.

Te Paschen ben ik elders te biecht geweest.

Mijn broeder Karel, de hulponderwijzer, van wien ik zoeven sprak, is ziek geworden, en kwam in doodsgevaar. Ik ben bij den deken gegaan, en deze is medegekomen, maar heeft de biecht van mijn broeder niet willen hooren, tenzij hij de belofte deed om zoo te zeggen zich te herroepen, iets wat de gelegenheid is geweest van de droefste tooneelen. Ik heb mijn broeder gesmeekt om onze oude tante niet in wanhoop te brengen.

Wat eigenlijk de voorwaarden waren, die de deken hem gesteld had, weet ik niet. Ik was daar niet en voelde mij te veel aangedaan door de houding van de deken. Volgens zijne meter, die aan het ziekbed was gebleven, zou mijn broeder geknikt hebben op eene vraag van den biechtvader, en deze zou dan gezegd hebben : Gij zijt in alle geval te zwak om onderwijzer te blijven, en wij zullen dan voor u eene andere plaats zoeken.

Na lezing, volhardt getuige en ondertee-
kent

C. CLAEYS.

6e getuige :

VAN DOOREN, Charlotte, huisvrouw van Koenrard DE VOS, oud 34 jaren, huishoudster te Nevele, legt den eed af en verklaart :

In de deelingen in de kerk had ik gewoonlijk de aalmoes bij de diensten. Op den dienst van M. Blomme heb ik slechts een halven frank gekregen, alhoewel de anderen eenen heelen frank ontvingen, omdat, denk ik, ik mijne kinderen naar de gemeenteschool zond.

Sedert zend ik ze naar de katholieke school omdat mijn nieuwe eigenaar mij zulks heeft verzocht. Ik had overigens geene klachten met den gemeenteonderwijzer.

Na lezing, volhardt getuige en verklaart niet te kunnen teekenen.

7e getuige :

MORTIER, Constant, oud 58 jaar, landbouwer te Nevele, legt den eed af en verklaart :

De deken is in het begin van het jaar bij mij gekomen, en heeft aan mijn meisje gevraagd of het naar de zondagschool gaat. Wij hebben gezegd dat onze zoon naar de gemeenteschool ging, en dat alzoo onze dochter zou kunnen varen hebben gelijk de gezusters Claeys. De deken heeft dan ook gezegd dat wij de absolutie niet konden ontvangen, omdat het kind naar de gemeenteschool gaat, en ik heb eenvoudig geantwoord "ik kan het niet helpen". De deken heeft er vervolgens bijgevoegd, zich rich-

tende tot mijn meisje : gij moet naar die dingen niet luisteren van uwe ouders, en kom toch naar de zondagschool en de congregatie.

Later is de onderpastoor Laroyère gekomen, op Paaschavond, en hij heeft gevraagd of onze zoon nog naar de school ging. Ik heb hem gezegd dat hij te huis bleef met de vacantie, doch dat hij na de vacantie nog 3 dagen zou terug keeren om deel te nemen aan de conferencie die maar alsdan plaats had. Wij hebben sedert de absolutie ontvangen, en de jongen is te huis gebleven. De onderpastoor had ons toegestaan te biechten te komen, na eerst den avond zelve bij den deken teruggekeerd te zijn.

Na lezing, volhardt getuige en verklaart niet te kunnen teekenen.

8e getuige :

'T KINDT, Florent, oud 25 jaar, ingenieur te Nevele, legt den eed af en verklaart :

Na de begraving van mijn vader, ben ik bij den deken gegaan om hem te betalen, en ik heb hem eene gedachtenis gegeven zooals naar gewoonte.

De deken het beeldeken gelezen hebbende, zegde : "wie heeft u oorlof gegeven om aflaten te verleenen ?". Ik heb geantwoord : "gij kunt wel denken dat ik in geenen toestand was om mij met het opstellen van de gedachtenis bezig te houden, en ik trek mij zulke dingen niet aan." De deken voegde er verder bij, dat mijn vader in opstand tegen de kerk gestorven was, omdat zijn zoontje, oud 7

jaar, naar de gemeenteschool ging. Ik heb geantwoord : "waarom hebt gij hem dan met de kerkelijke eer begraven ?" en daarop ben ik vertrokken.

Na lezing, volhardt getuige en ondertee-
kent

F. 'T KINDT.

9e getuige :

KNEUVELS, Leo, 32 jaar, koopman in boter te Nevele, legt den eed af en verklaart :

Ik ben de zwager van den gemeenteonderwij-
zer.

Ik houd huis met mijn broeder, en wij kweeken een neefje, dat wij naar de gemeenteschool zenden. In den biechtstoel ben ik daarom de absolutie geweigerd geweest door M. Liefmans. Ik heb geantwoord dat ik nooit had gedacht de absolutie niet te krijgen, om weezen te kweeken. Hij heeft mij dan gevraagd, of ik deel nam aan dat zenden van den jongen naar de gemeenteschool.

Ik heb geantwoord dat broeders en zusters zich te ondersteunen hadden, en dat ik geloofde dat ik mijn zwager niet moest verlaten.

Eenigen tijd nadien is de deken gekomen en heeft ons ook willen bewegen onzen neef uit de gemeenteschool te trekken. Wij hebben hem gezegd, dat wij hem bestemden tot de normaalschool, en hij heeft daarop geantwoord dat wij hem toch naar de Staatsnormaalschool niet mochten zenden, alwaar de kinderen eene slechte opvoeding ontvangen.

Ik zie dat mijn neef zeer goed is in de gemeenteschool, en daar is geen verschil tusschen het onderwijs van heden en dat van voor de wet. Het gedrag van mijn neef is ook uitmuntend, en ik moet zeggen, dat zoo in de gemeenteschool iets slechts gebeurde, ik er het neefje zou uittrekken, niettegenstaande de onderwijzer mijn zwager is.

Na lezing, volhardt getuige en ondertee-
kent

L. KNEUVELS.

10e getuige :

DE WAELE, Louisa, vrouw van Fr. TUYT-SCHAEVER, oud 28 jaar, huishoudster te Nevele, legt den eed af en verklaart :

Eenige dagen na nieuwjaar, heb ik 4 kinderen naar de officieele school gezonden. De onderpastoor Laroyère heeft mij gevraagd ze naar de pastoorschool te zenden. Ik heb gezegd dat ik er mijn man moest over spreken. De onderpastoor is later teruggekeerd, en ik heb hem gezegd, dat ik eene arme vrouw ben, dat ik ondersteund was door de beschermers der officieele school, en dat als hij mij wilde ondersteunen, ik de kinderen naar de katholieke school zou zenden.

Weinig tijds nadien is mijn huismeester gekomen om mij zulks te verzoeken, zeggende dat hij gedwongen was door zijn eigen huismeester om op mij te drukken. De onderwijzer heeft mij dan voor het geval de bescherming van M. De Wander beloofd, en ik heb mijne kinderen in de gemeenteschool gelaten.

Ik verklaar dat niemand mij ooit gedwongen heeft mijne kinderen naar de gemeenteschool te zenden : dit is mijn zin.

Tijdens mijne laatste zwangerschap, heeft de onderpastoor Laroyère mij gezegd voor het toekomstige kind te zullen zorgen, indien ik de gemeenteschool wilde verlaten, maar ik heb geweigerd.

De deken is later bij mij gekomen, om mij te vragen of mijn zoon nog naar de gemeenteschool ging. De hulponderwijzer was juist overleden, en ik zegde hem, dat eene schoone lijkrede op zijn graf was uitgesproken.

't Is waar zegde de deken, maar hij was toch maar een slechte, en dergelijken onderwijzer moet men niet betreuren.

In het terugkeeren, kwam de deken mijn meisje tegen, dat van de officieele school kwam.

Hij zegde haar dat zij een geuzenjong was, en mijn dochttertje heeft hem dan geantwoord dat hij wel een *tjeef* was.

Eens heeft M. Laroyère mijn zoontje dat naar de gemeenteschool ging, tegengekomen. Hij heeft gezegd dat die school slecht is en hij heeft hem willen medenemen naar de katholieke school. Mijn kind heeft de vlucht genomen, maar de onderpastoor heeft zijnen medemakker, die bij hem was, naar de katholieke school medegeleid.

Mijn man was van den zolder gevallen, en had zich bezeerd aan de knie. M. De Meulemeester, een oud dokter, een beschermer

van de katholieke school, is ons komen bezoeken, en heeft ons gezegd, dat zoo wij van gedachte niet veranderden, wij nog grooter straffen te verwachten hadden. M. De Meulemeester is ons ook tweemaal komen zeggen dat wij geene absolutie zouden ontvangen hebben.

Na lezing, volhardt getuige en verklaart niet te kunnen onderteekenen.

11e getuige :

HAECTERMANS, Amelie, vrouw van B. DUCHATEAU, oud 38 jaar, huishoudster te Nevele, legt den eed af en verklaart :

De deken heeft mij verzocht mijn kind uit de gemeenteschool te houden, omdat het eene school zonder zeden is.

Ik heb geantwoord dat daar alles hetzelfde was gebleven, onderwijs, boeken, meester, gebeden, enz., en dat, als zij slecht zou geworden zijn, ik dan seffens mijn kind zou achtergehouden hebben. De deken heeft gezegd, dat hij mij zoo de absolutie niet kon geven.

In het omhalen van Sint Pieterspenning, is de heer Liefmans bij mij geweest. Wij hebben van de scholen nog eens gesproken, en hij heeft mij gezegd bij den deken eens terug te keeren, en te zien of ik mijn kind naar geen pensionnaat zou gedaan hebben. Mijn kind heb ik nochtans in de gemeenteschool gelaten, alhoewel het mij zeer beviel het naar een pensionnaat te zenden.

Na lezing, volhardt getuige en ondertee-
kent

B. DUCHATEAU.

12e getuige :

DUMONT, Melania, 37 jaar, huishoudster, wonende te Nevele, echtgenote DE WALSCH, wachtmeeester, legt den eed af en verklaart :

Wanneer de officieele school geopend werd, heb ik er mijne dochter naartoe gezonden. Eenigen tijd geleden heeft de onderwijzeres mijne oudste weggejaagd, omdat zij den onderwijzer niet genoeg eerbied had betoond. Zij had hem alleen bij zijnen naam genoemd, zonder er Mijnheer bij te voegen.

Wanneer de leerlingen der gemeenteschool mij sedert ontmoeten, beleedigen zij mij en zeggen dat ik zal gedwongen worden de gemeente te verlaten.

Ik zou mijne kinderen in de officieele school gelaten hebben, zonder dit geval tusschen mijne dochter en de onderwijzeres. Ik ben overigens door niemand, wie het ook zij, gedwongen geworden mijne kinderen naar de gemeenteschool te zenden.

Na lezing, volhardt getuige en ondertee-
kent

M. DUMONT.

Getuige, teruggeroepen, teekent verzet aan tegen de beschuldigingen, tegen haren echtgenoot gericht door de twee meisjes Emerencia Tuytschaever en Clemencia Snoeck en verklaart dat haar echtgenoot hetgene waarmede men hem beschuldigt, niet gedaan heeft en niet kan gedaan hebben. Hij is altijd in dienst.

Getuige voegt er bij, dat zij, Walin zijnde, maar hier en daar een woord vlaamsch verstaat.

Na lezing, volhardt getuige en ondertee-kent

M. DUMONT.

13e getuige :

DE GROOTE, Livinus, oud 50 jaar, pastoor-deken, te Nevele, legt den eed af en ver-
klaart :

Wat de weigeringen van absolutie betreft
wegens de schoolkwestie, daarover heb ik
persoonlijk niets te verklaren; ik ken
zulks slechts door hooren zeggen.

Men heeft eene serenade gegeven aan den
hoofdonderwijzer, wanneer hij benoemd was.
Ik heb die serenade afgekeurd, niet uit
politiek, maar omdat dit eene goedkeuring
kon schijnen van eene benoeming strijdig
met de voorschriften der H. Kerk. De
Voorzitter der Maatschappij, M. Dierick,
was van hetzelfde gedacht, doch om geene
scheiding in de Maatschappij te weeg te
brengen, is de serenade dan toch 's
avonds gegeven met gesloten deuren.

Wat de vrouw De Vos aangaat, betrekkelijk
het jaargetijde van M. Blomme, daar weet
ik niets van; de armmeesters doen die be-
deelingen, en ik kom daar niet tusschen.

Wat aangaat de prijsdeeling der gemeente-
school, ik heb verteld dat zij geene
plaats zou hebben. Ik had zulks vernomen
van een lid van den gemeenteraad. Ik was

bij zekere ouders gegaan, en als deze mij zegden, dat hun kind ter gemeenteschool bleef tot aan de prijsdeeling, die welhaast zou plaats hebben, heb ik eenvoudig gezegd : "gij moet mis zijn, want ik heb gehoord dat er geen prijsdeeling zal zijn omdat daar geen geld voor is."

Getuige, na lezing gehoord te hebben van de getuigenis van Constant Mortier, antwoordt :

Die feiten zijn niet nauwkeurig, Ik heb gezegd aan de echtgenooten Mortier, dat als zij gedwongen waren, ik hun de absolute kon geven, maar anders niet. Zij hebben geëindigd met te bekennen, dat hun huismeester wilde dat zij de kinderen naar de gemeenteschool zonden, maar dit was gansch in strijd met hunne eerste verklaring, en ik heb ze dan ook niet aanvaard. Wat de dochter van C. Mortier betreft, ik heb niet gezegd dat zij naar hare ouders niet moest luisteren in de zaak van de scholen.

Getuige, na lezing gehoord te hebben, van de verklaring van vrouw Bruno Du Château, antwoordt :

De feiten zijn ook niet nauwkeurig. Ik heb gezegd, dat het eene zonde van ongehoorzaamheid was, zijne kinderen naar de gemeenteschool te zenden, en dat zij die ongehoorzaam waren jegens hunne geestelijke overheden, misschien wel later ook hunne kinderen zouden ongehoorzaam zien worden jegens hen.

Dit is eene doodzonde, en hij die daarover geen berouw voelt en er zich niet van

schikt te beteren, kan de absolutie niet ontvangen. Ik heb niet gezegd dat de school eene school zonder zeden is.

Wat de normaalschool betreft, ik heb aan niemand gezegd dat dit eene oorzaak is van zedenbederf : ik heb ze zeker niet genoemd *un lieu de débauche*.

Ik protesteer daar tegen, en beroep mij op mev. De Walsch.

Dezen morgen, als wij in de getuigenzaal waren, en van daar de verklaring hoorden van Leonida Carlier, zegde madame De Walsch onmiddellijk dat het valsch was.

De verklaring van M. T'Kindt, welke mij voorgelezen is, is heel en al valsch.

Wat den aflat van het beeldeken betreft, het cijfer was gansch verkeerd, en de tekst was een soort van protestatie tegen het gedrag der geestelijkheid in de zaak van den godsdienst.

Getuige T'Kindt, teruggeroepen, verklaart in zijne getuigenis letterlijk te volhardeden.

Verder doet hij opmerken, dat de deken niet alleen zijne verklaring, maar de verklaring van al de andere getuigen logenstraft.

Getuige De Groote verklaart van zijnen kant, zijne verklaring uitdrukkelijk staande te houden.

Hij gaat voort :

Wat aangaat de getuigenis van Clemencia Claeys, deze is ook niet heel nauwkeurig. Ik heb echter gezegd dat de hulponderwijzer de school zou verlaten hebben, en dat ik dan voor hem zou gezorgd hebben, maar alles is zeer vriendelijk toegegaan, en het is niet mogelijk dat ik door mijne handelwijze de dood van den hulponderwijzer zou verhaast hebben.

M. Pattyn heeft hier verklaard dat de briefdrager Rombaut niet gedwongen was geweest zijne kinderen naar de officieele school te zenden. De briefdrager heeft mij zelf verklaard, dat hij gedwongen was als staatsbediende, en dan heb ik hem tot de biecht toegelaten. Hij heeft toch niemand genoemd in het bijzonder. Die dwang op de staatsbediende schijnt algemeen te zijn, volgens ik hoor van de andere pastoors.

M. Pattyn heeft ook gesproken over den kerkgang van zijn vrouw. Ik heb de mis niet geweigerd, maar de dag, dien hij gevraagd had, pastte niet, en hij had in tijds niet gesproken.

Na lezing, volharden de getuigen

DE GROOTE, T'KINDT.

14e getuige :

DE LARQYERE, Eugeen, 26 jaar, onderpastoor van Nevele, heden onderpastoor van Akker-gem, te Gent, legt den eed af en verklaart :

Voor het weigeren der absolutie, heb ik getracht mijn plicht van priester te kwijten, volgens de onderrichtingen onzer geestelijke overheid. Wij mochten de absolutie niet geven aan al degenen die de officieele school zouden begunstigd hebben, en in hunne zonde hardnekkig volharden.

Wat het kind Tuytschaever betreft, nooit heb ik kinderen aangesproken om ze mede te nemen naar de katholieke school. Nog min heb ik het kind Van Gambeke bij de hand genomen en naar de katholieke school gebracht.

Ik heb aan de vrouw van Tuytschaever niet gezegd dat de gemeenteschool slecht is, maar wel dat zij verboden is, en het eene doodzonde is zijne kinderen daar naartoe te zenden, omdat men zoo een gebod van de H. Kerk overtreedt. Ik heb het woord *slecht* niet gebruikt, omdat ik niet sprak van hetgeen in de school gebeurt. Zelfs zegde ik dat, het geestelijk toezicht afgeschafft zijnde, ik geene gelegenheid had om over het inwendige der school te oordeelen, en bijgevolg niet wist of zij goed of slecht is.

Getuige De Waele, teruggeroepen, verklaart te volharden, en zegt dat de onderpastoor gezegd heeft dat de school liberaal is en de meesters slecht.

Getuige De Laroyère gaat voort :

Wat de vrouw Tuytschaever betreft, ik beken dat ik haar gezegd heb haar onderstand te verleenen, maar ik heb haar verscheidene malen verklaard dat zij moest veranderen, niet om dien onderstand, maar uit

plicht; en mijn gedacht was geenszins haar zoo om te koopen, maar wel haar te vergoeden voor de uitdeelingen der officieele school.

Na lezing, volhardt getuige en ondertee-
kent

E. DE LAROYERE.

15e getuige :

VERBIEST, Josef-Lodewijk, oud 34 jaar, katholieke opperonderwijzer te Nevele, legt den eed af en verklaart :

Mijne school is uitsluitend voor jongens; zij is ingericht einde September van verleden jaar.

Ik ben gediplomeerd in de normaalschool van Gent.

In 1869 ben ik hier benoemd als hulponderwijzer ter gemeenteschool, en ben het gebleven tot verleden jaar.

Ik ben secretaris van het arbureel, alsook van de burgerlijke godshuizen.

Ik heb 150 tot 200 leerlingen : nu zijn er 190 omtrent.

Er zijn 2 klassen in mijne school.

Het schoolgeld der leerlingen is niet zeer juist bepaald, en dit verschilt van persoon tot persoon. Daar zijn er van 1 en 2 frank, maar dat veranderd nog al.

Ik denk dat weinig kinderen op straat lopen en geene school bijwonen.

Eens zegde men mij dat een kind, het kind Van Gambeke, dat gewoon was naar de gemeenteschool te gaan, op den koer was, maar ik heb niet gezien dat het zou aangebracht zijn geweest door een onderpastoor.

Ik begeer hier een feit van dwang bij te voegen. Een kind vroeg over eenigen tijd om zijne boeken, zeggende dat het naar de school niet meer mocht komen van wege de huismeesteres zijner ouders. 's Anderendaags was het met zijn broeder in de officieele school. Het zijn de kinderen van den genaamden Vangeraert, Karel.

Ober omtrent een jaar, kwam het kind van Karel Claes, van Vosselaere, bij mij. Hij bleef onmiddellijk te huis. De vader heeft mij sedert verklaard, dat zijne eigenares, weduwe Loveling, hem gedwongen had het weg te halen. Hij voegde er bij, dat hij zeer ontevreden is over den hulponderwijzer, die het kind zou geduwd hebben aan den arm.

De leerlingen, afhangende van de godshuizen der gemeente, gaan naar de katholieke school. Het inkomen van dit gesticht is wel 7,000 frank. Het hospitaal wordt bediend door zusters.

De leerlingen afhangende van het arbureel zijn langs beide kanten; doch vele van de meesten zijn bij mij. Verder heb ik te verklaren, dat ik op 30 schat de leerlingen der huisgezinnen door het bureel van weldadigheid ondersteund. Ik meen dat er in de gemeenteschool van 10 tot 15 van dien aard zijn.

Wat aangaat de leerlingen der hospiciën, ik reken er 4, en er zijn geene in de gemeenteschool. Er zijn personen die onderstand genieten, alhoewel ze op de naamlijst niet staan.

Na lezing, volhardt getuige en ondertee-
kent

J.-L. VERBIEST.

16e getuige :

COGEN, Emma, oud 13 jaar, leerlinge in de gemeenteschool te Nevele :

Getuige legt den eed niet af ter oorzaak van hare jeugd.

Getuige kent geene ernstige feiten die bepaald de schoolkwestie aangaan.

17e getuige :

DE VOGELAERE, Virginie, huisvrouw van Petrus COGEN, huishoudster, legt den eed af en verklaart :

Den eersten dag dat mijn meisje naar de gemeenteschool ging, is de vrouw van den wachtmeester De Walsch bij ons gekomen en heeft bedreigd hare schoenen, die bij mij in de maak zijn, ons af te nemen, als het kind naar de slechte school voortging. Dit gebeurde alles in het fransch : ik verstond daar niets van, maar mijn meisje zegde het mij over in het vlaamsch.

Na lezing, volhardt getuige en verklaart niet te kunnen onderteekenen.

18e getuige :

SNOECK, Clemencia, scholierster, oud 14 jaar, te Nevele.

Getuige legt den eed niet af ter oorzaak van hare jeugd.

Als wij naar de gemeenteschool gingen, heeft de vrouw van den wachtmeester achter ons geroepen dat wij geuzen zijn, en dat zij ons eens met den bezem zou afgerost hebben.

De wachtmeester heeft ons ook eens gezegd dat wij leelijke deugnieten zijn, en hij ons bij den nek genomen zou hebben.

Een andermaal heeft de wachtmeester zijn vuist uitgestoken, en "smeerlappen" geroepen achter ons.

Ik heb dit alles aan mijne moeder verklaard als ik te huis ben gekomen.

Na lezing, volhardt getuige en ondertee-
kent

C. SNOECK.

19e getuige :

TUYTSCHAEVER, Emerencia, 14 jaar, te Nevele, scholierster.

Getuige legt den eed niet af ter oorzaak van hare jeugd.

De vrouw van den wachtmeester heeft "geuzen" geroepen achter ons, omdat wij naar de gemeenteschool gaan.

Een andermaal heeft de wachtmeester zelf achter ons geroepen en gezegd dat hij ons eens bij den nek zou genomen hebben.

De wachtmeester heeft ons eens de vuist getoond, een groeten vloek gegeven, en geroepen dat wij "smeerlappen" waren.

Na lezing, volhardt getuige en ondertee-
kent

E. TUYTSCHAEVER.

20e getuige :

SCHELPE, Jozef, oud 50 jaar, te Nevele,
orgelist, legt den eed af en verklaart :

Ik heb het woord gevraagd om te antwoorden op de beschuldigingen tegen het armbestuur.

Ik weet niet dat er door het armbestuur eenige dwang is gebruikt ten gunste van de katholieke school.

De vrouw De Sloover heeft hare kinderen aan de katholieke school onttrokken, en ze in de gemeenteschool gesteld. Ik denk dat dit alleenlijk is, omdat wij hare grillen niet willen involgen : zij woont in een huis van het armbestuur, en heeft altijd iets nieuws te vragen.

De vrouw Van Houtte, wier kinderen in de officieele school zijn, hebben wij nooit onderstand geweigerd : zij woont ook in een huis van het arbureel.

De weduwe Kneuvelds bewoont een huis van het arbureel, en zendt hare kinderen naar de gemeenteschool.

De weduwe Verplaetse wordt insgelijks ondersteund : wij zouden ze kunnen van de lijst schrabben, maar doen het niet om ons niet partijdig te toonen.

Wat vrouw Coddens betreft, de veldwachter is inderdaad bij haar gegaan, maar om haar te verwittigen, in haar belang, dat zij zich gerust had te houden en de rust niet had te storen, en ons niet mocht beleedigen, zoo niet dat wij eene klacht zouden nederleggen.

Er zijn op de armenlijst rond de 60 huishoudens : ik kan niet zeggen hoeveel kinderen daaronder zijn.

Getuige, teruggeroepen na de verklaring van de vrouw Coddens, verklaart in zijne getuigenis te volharden.

Na lezing, volhardt getuige en ondertee-kent

J. SCHELPE.

21e getuige :

BRUGGEMAN, Tryphon, 59 jaar, te Nevele, gareelmaker en armmeester, legt den eed af en verklaart :

De vrouw Coddens staat op de armenlijst niet, omdat zij herberg houdt, en zoo heeft zij niets ontvangen op de deeling. De omstandigheid dat de kinderen naar de gemeenteschool gaan is voor niets in deze beslissing.

Na lezing, volhardt getuige en ondertee-kent

T. BRUGGEMAN.

22e getuige :

CANNOOT, Ursula, huisvrouw CODDENS, oud 47 jaar, te Nevele, huishoudster, legt den eed af en verklaart :

Mijn man is werkmán en woont op den Hul. Ik zend mijne kinderen naar de gemeenteschool. Ik was verleden jaar in grooten nood, en ging eene aalmoes vragen op eenen lijkdienst, eene groote deeling waar er brood is voor eenieder. Men stak het brood over mijn hoofd aan anderen toe, en schrikkelde mij telkens over. Het brood dat overschoot is dan bij M. Bruggeman gedaan, ook armmeester; daar werd eene nieuwe deeling gedaan, en ik ben nog eens overgeschrikkeld. Ik was nochtans in grooten nood, en had geen eten in huis.

M. Schelpe deelde persoonlijk het brood niet uit, maar hij las de lijst af, en hij is de schuld dat ik niets heb ontvangen.

Ik houd geene herberg en betaal geen patent als zoodanig. Ik schenk wel soms een weinig drank, maar verkoop geene ton bier op een jaar.

Het is onwaar dat ik M. Schelpe beleedigd heb, en dat ik zou gevloekt hebben, als de veldwachter achter mij is gekomen.

Na lezing, volhardt getuige en verklaart niet te kunnen onderteekenen.

23e getuige :

ROETS, Sophia, vrouw van L. VAN GANSBEKE, oud 47 jaar, huishoudster te Nevele, legt den eed af en verklaart :

De onderpastoor heeft mij de absolutie geweigerd, omdat ik mijne kinderen naar de gemeenteschool zond. Ik heb geantwoord dat M. Pattyn een goede meester is, en dat hij, onderpastoor, het maar moest weten als hij mij de absolutie niet gaf.

Mijn kind is inderdaad eens in de school van M. Verbiest geweest. De katholieke onderwijzer heeft aan mijn kind marbelen gegeven, en gezegd dat ik ook eens mocht spreken als het noodig zou zijn. Ik weet overigens niet hoe het kind bij M. Verbiest gekomen was, maar het heeft mij gezegd, dat de onderpastoor hem daar naartoe had gezonden toen hij hem op den weg ontmoette.

Na lezing, volhardt getuige en verklaart niet te kunnen onderteekenen.

De zitting wordt geheven om 7 uur 3/4 's avonds.

De Bijzitters,
WASHER, LIPPENS.

De Voorzitter,
WILLEQUET.

De toegevoegde Secretaris,
SIFFER.

Voor gelijkvormig afschrift :
De algemeene secretaris,
MONTIGNY.

+

+

+

GEACHTE MEDEBURGER,

Gij zijt geroepen om Dinsdag toekomende een gedeelte van onzen Gemeenteraad te helpen vernieuwen.

Het is openlijk geweten dat sommige mannen met handen en voeten werken, om onzen geachten Burgemeester aan de deur te zetten. Zij sparen geene middels om in hun doel te lukken en trachten de burgers tegen hem op te ruien; edoch, wij rekenen op uw gezond oordeel en rechtzinnigheid en zijn overtuigd, dat gij u door die neuswijzen niet zult laten foppen en dat gij den heer Burgemeester wederom met uwe stem zult vereeren. - Pas dus wel op en zie goed waar gij het kruisken zet, want er hangt veel van af. Hieronder staat het model van een stembriefken, zooals gij Dinsdag er een zult krijgen; kijk maar goed waar het KRUISKEN staat : rechts in het kleine vierkant achter de naam van BRAET : en zet op de kiezing dààr uw kruisken in.

N.B. Gij kunt bijna niet missen, want er staat langs den rechten kant maar eenen naam !!

GEMEENTEKIEZINGEN.

25 October 1887

KIEZING DER GEMEENTE NEVELE.

I. Raadsleden wier mandaat eindigt den 31 December 1887			
1 DIAS.		1 BRAET.	X
2 HANSSENS.			
3 LAMBRECHT.			
4 LAMPAERT.			
5 VAN NEVEL.			
II. Raadslid wier mandaat eindigt den 31 December 1884			
1 MORTIER			

HET KATHOLIEK KIESKOMITEIT AAN
DE HEEREN KIEZERS DER GEMEENTE NEVELE.

1887

KIEZERS !

Dijnsdag aanstaande zijt gij geroepen om te stemmen voor of tegen Braet, ons opgedrongen als burgemeester tegen wil en dank, niettegenstaande zijne beproefde onbekwaamheid in bestuurszaken.

Staat ons toe, Geachte Kiezers van Nevele, u hier eenige aanmerkingen nopens het bestuur van onzen tegenwoordigen burgemeester bij te brengen.

Wat heeft die Heer zoo al voor of tegen de inwoners van Nevele gedaan ? Waarin heeft hij medegewerkt of getracht mede te werken in het verdedigen hunner belangen ?

Dat wij van hem niet veel goeds te verwachten hadden, wist iedereen, en vooral de regencieleden; - dat hij onbekwame was om den titel van burgemeester te verdienen, dat was aan alle man bekend, buiten misschien aan hem zelve; - dat hij sedert drij jaar niets heeft gedaan in 't voordeel van Nevele, doch misschien gedwongen, veel heeft getracht te doen tegen de Nevelnaars, zulks is gebleken in zake van geuzescholen en schoolmeestersen, waartegen hij steeds weigerde zich te verzetten : - hoe hij zich bekommerde met den toestand van wegen en waterlopen, dat blijkt uit de menigvuldige onderstroomin-

gen; - alle werk van belang liet hij ten laste van een ander en liet de zaken maar met de grootste onverschilligheid gaan, natuurlijk tot nadeel van de gemeente.

Vroeg een gemeenteraadslid den burgemeester het een of ander, hij zond de antwoord halen bij den schepene, en 't was het zekerste, om er niet in te blijven steken. Eene zaak echter regelde hij : het ontvangen zijner jaarwedde van 265 frank, terwijl hospitaal, armbureau, teekenschool enz. van jaar tot jaar mochten wachten, in 't nadeel der gemeente.

Men zou kunnen zeggen, die Heer had zijnen trek van burgemeester noodig om jaarlijksche feesten te ondersteunen... Pardon, kiezers van Nevele, gij zijt mis.. Gemeentefeesten, deze staan in den almanak van den Heer Braet niet. Lasten betalen mogen wij wel, maar verkoopen moeten wij niet !

Hoe het nu kwam dat de eene herberg gesloten wierd op bepaalde uur, terwijl de andere open bleef gansche nachten, daarover zou de Heer Burgemeester mogelijks oock een wordeken uitleg kunnen geven.

Benoemd en tegen den wille des volks in onzen gemeenteraad als burgemeester binnen geleid, had hij nog de stoutheid zich als katholiek te doen doorgaan en bij de katholieke familiën aan te kloppen; doch helaas voor hem, de katholieke partij, door ondervinding geleerd, door zijn eigene woorden en daden overtuigd wie hij is, wat hij kan en wat hij zou willen, is hij beleefdelyk van de

hand gewezen geworden : niet één kandidaat wil de eer nevens hem op rang te komen voor de aanstaande gemeentekiezing.

Medelijden met hem gevoelende, zou men moeten zeggen : Het was dan de plicht zijner partijmannen, hem in deze netelige omstandigheden bij te staan; zij te minsten moesten hem het liberaal- of geuzevaandel helpen hoogheffen op Nevele. Doch neen, geen enkel uit dit klein leger wil den ongelukkige ter hulp; niet een liberale kandidaat, wil of durft met burgemeester Braet de kans wagen der lauweren van eenen zegepraal op 25 October.

Nog vóór eenige dagen, hielp hij eene burgerlijke begraafing opluisteren, hij was er aan 't hoofd, en gaf dus aan die manier van sterven zijne goedkeuring.

Dus, Kiezers van Nevele, al ter stembus, op dijnisdag aanstaande ! Toont door uwe stem, dat gij de handelwijze van burgemeester Braet moede zijt ! Toont dat gij de overdrevenheid der geuzerije verfoeit, en stemt eenparig voor de volledige katholieke lijst kandidaten! Zet uw kruis in het vierkantje boven hunne namen, en weest verzekerd dat zij de belangen der gemeente kloekelijk zullen verdedigen.

Gestemd dus voor de volledige lijst !

Uitgaande leden op 31 December 1887	BRAET
DIAS HANSSENS LAMBRECHT LAMPAERT VAN NEVEL	
Uitgaande lid op 31 December 1884	
MORTIER	

K R O N I E K

1. VERSLAGEN

- Wandeling te voet door Lotenhulle op zondag 13 april

Om 2.30 u. starten een 70-tal wandelaars aan de kerk van Lotenhulle.

Onder een lentezon trokken we langs de uitgestippelde wegen.

Aan iedere wandelaar werd een korte beschrijving van de wandeling overhandigd.

Langs goede wegen konden we rustig wandelen en van het natuurschoon genieten. In de Hansbekerstraat was de weg wat minder goed begaanbaar, onze voorzitter had soms wat moeite om met zijn kindergespan te volgen. In de loodse bossen konden we nog niet ten volle van de lenteschoonheid genieten.

In de Hansbekerstraat waren de Gebr. SLOCK op hun boerderij duchtig bezig met hun wanmolen, waar vele wandelaars met belangstelling naar keken.

Aan Veronica's Kruis vertelde Juffrouw Antoinette DE MEYER ons in het kort de legende van Veronica, hoe ze op beestachtige wijze vermoord is geweest.

Na deze korte pauze zetten we onze wandeling verder. Aan het Paddekappelletje moesten we een korte omweg maken en even van onze lijn afwijken, daar

een eind weg onbegaanbaar was door de voorbije regendagen.

En zo liep onze wandeling ten einde, waar we in de refter van het klooster op ons gemak en gezellig met een tas koffie en krenten-stutten konden verpozen.

Een pluimpje verdient ook zuster kok die voor extra koffie zorgde.

Tot slot overhandigde onze voorzitter een bloemtuil aan de oudste wandelaar.

Tot een volgende keer !

Lucien DE ROO.

- Om organisatorische redenen werd de vroeger aangekondigde lezing van pater DEBRABANDERE afgelast, maar op aanvraag van vele leden hebben we de spreker toch nog dit jaar uitgenodigd.

Een 50-tal personen waren opgekomen, onder wie een groot aantal niet-leden.

Een vraag die enkele aanwezigen zich misschien hebben gesteld was wat het verband is tussen heemkunde en parapsychologie.

In zijn inleiding probeerde voorzitter J. LUYSSAERT duidelijk te maken wat het verband is, door er op te wijzen dat in volksverhalen en sagen heel dikwijls "onverklaarbare" feiten voorkomen.

Aan de hand van een paar voorbeelden zette spreker zijn stelling uiteen. Hij wil alleen die "onverklaarbare" feiten aanvaarden die verklaarbaar zijn. Of hij zijn publiek heeft kunnen overtuigen valt te betwijfelen. De sceptici hebben weer stof gekregen om hen nog sceptischer te maken, de "gelovigen" zijn nog harder overtuigd van de "waarheid" van de parapsychologie. Een paar keer kregen we de indruk dat de spreker niet dieper op de feiten durfde ingaan, was hij bang de aanwezigen te *schokeren* in hun godsdienstige overtuiging of vreest hij last met zijn overheden.

In enkele groepjes werd nog lang nagepraat over deze lezing.

2. VARIA

Tijdens de Pinksterkermis in Nevele organiseerde dhr. A. JANSSENS, conservator van het "Rietgavermuseum", een merkwaardige fototentoonstelling "De slag van het Schipdonkkanaal".

We kregen er een overzicht van boeken en tijdschriften die over die slag handelen, maar vooral in het oog springend was een (gefotokopieerd) Duits oorlogsdagboek over de oorlogsfeiten in onze streek.

Naast foto's over de gruweldaden in Vinkt en Meigem, en enkele onuitgegeven foto's uit het archief van dhr. J. Janssens trokken een reeks foto's van de Duitse majoor Müller vooral onze aandacht. Merkwaardige dokumenten. Net zoals vorig jaar betraden een kleine 1000 mensen de tentoonstellingsruimte.

- Kerk en kerkhof van Nevele geklasseerd

Door de Rijksdienst voor Monumenten- en Landschapszorg werd de Sint-Mauritiuskerk met het kerkhof als monument en landschap geklasseerd.

Gedeelten van de kerk dateren uit de Xe en XIe eeuw, namelijk alle muren in breuksteen met de dichtgemaakte Romeanse vensters en deur.

I N H O U D

	<u>Blz.</u>
L. DE ROO, Veronica's Kruis . . .	36- 37
J. VANDECASTEELE, Het burge- meesterschap van Léonce Mulle de Terschueren. .	38-125
KRONIEK	126-129
INHOUD.	130

